

Skýrsla félagsmálaráðuneytisins

um 69. Alþjóðavinnumálapingið í Genf 1983.

Sextugasta og níunda þing Alþjóðavinnumálastofnunarinnar var háð í Genf dagana 1.—22. júní 1983.

Þingið sátu um 1600 fulltrúar og ráðunautar frá 138 aðildarríkjum stofnunarinnar auk fjölda ráðherra. Þá sóttu og þingið áheyrnarfulltrúar Sameinuðu þjóðanna og sérstofnana þeirra og annarra alþjóðasamtaka.

Fulltrúar ríkisstjórnar Íslands á þinginu voru dr. Hannes Jónsson sendiherra og Jón Ólafsson, skrifstofustjóri í félagsmálaráðuneytinu. Varamaður þeirra var Valgeir Ársælsson sendiráðunautur. Fulltrúi atvinnurekenda var Magnús Gunnarsson framkvæmdastjóri og varamaður hans var Kristján Þorbergsson lögfræðingur. Fulltrúi launþega var Björn Björnsson hagfræðingur. Fulltrúar Íslands sátu þingið í tvær vikur af þeim þremur vikum sem það stóð.

Dagskrá þingsins var svohljóðandi:

1. Skýrsla forstjóra.
2. Starfs- og fjárhagsáætlun.
3. Skýrslur um framkvæmd samþykta og tillagna.
4. Starfsendurhæfing (síðari umræða).
5. Uppbygging alþjóðakerfis til varðveislu réttinda á sviði almannatrygginga (ein umræða).
6. Atvinnumálastefna (fyrri umræða).
7. Félagsgjafir þættir iðnvæðingar (almenn umræða).
8. Skipulagsmál.
9. Kynþáttaaðskilnaðarstefna stjórnvalda Suður-Afríku.

Auk þessara mála fjallaði þingið um tillögur til þingsályktana sem fram komu.

Venjulega býður forstjóri ILO einum eða fleiri gestum sérstaklega til þingsins. Að þessu sinni bauð hann Hosni Mubarak, forseta Egyptalands, Robert Hawke, forsætisráðherra Ástralíu og Robert Mugabe, forsætisráðherra Zimbabwe.

Forseti allsherjarþingsins var kosinn vinnumálaráðherra Nýja Sjálands, James Brendan Bolger.

Kosnar voru nefndir til þess að fjalla nánar um hin einstöku dagskrármál.

Skal hér á eftir gerð stuttleg grein fyrir hinum einstöku þingmálum.

1. Skýrsla forstjóra.

Skýrsla forstjóra skiptist í tvo hluta. Fjallar annar um starfsemi stofnunarinnar en hinn hlutinn um eitthvert mál sem er ofarlega á baugi á hverjum tíma.

Efni það sem forstjórinn valdi að þessu sinni var vinna barna. Fjöldi ræðumanna tók til máls um þennan dagskrárlið. Í mörgum tilvikum fjölluðu ræður þeirra ekki nema að litlu leyti um skýrslu forstjórans heldur um ástandið almennt í heimalöndunum. Af norrænum ráðherrum tóku þátt í umræðunum Kuuskoski-Vikatmaa, félags- og heilbrigðismálaráðherra Finnlands, Grete-Fenger Möller, vinnumálaráðherra Danmerkur og Anna-Greta Leijon, vinnumálaráðherra Svíþjóðar.

2. Starfs- og fjárhagsáætlun.

Á dagskrá þingsins var samþykkt fjárhagsáætlun fyrir árin 1984 og 1985. Fjallað var um tillögu forstjóra að fjárhagsáætlun fyrir stofnunina á stjórnarfundum sem haldnir voru um mánaðamótin febrúar/mars og í maí 1983. Á stjórnarfundunum var gerður nokkur niðurskurður á tillögu forstjóra og var hún þannig lögð fram til afgreiðslu allsherjarþingsins. Niðurstöðutalan í tillögum stjórnarinnar var 254 744 000 Bandaríkjadalir. Hlutur Íslands í þessum útgjöldum er 0,03%, eða 76 423 Bandaríkjadalir fyrir þetta tveggja ára tímabil. Aukning útgjalda frá fyrra tveggja ára tímabili er 4,36% eða 1,9% í raungildi.

3. Skýrslur um framkvæmd samþykpta og tillagna.

Alþjóðavinnumálaþingið afgreiðir mál aðallega með tvennum hætti, þ. e. með samþykkt (convention) eða tillögu (recommendation).

Samþykkt er ekki bindandi fyrir neitt ríki nema það hafi staðfest hana en þegar staðfesting hefur farið fram er ríkið bundið af ákvæðum samþykktarinnar. Í tillögu felast hins vegar aðeins tilmæli eða ábendingar til aðildarríkjanna um að stefna að því að uppfylla þau ákvæði eða reglur sem í tillögunni felast. Þetta síðarnefnda form er því oft viðhaft þegar mál er ekki komið á það stig að vænlegt þyki að gera um það bindandi samþykkt. Einnig eru mál stundum afgreidd samtímis með samþykkt og tillögu og hefur þá tillagan að geyma ítarlegri reglur og hærri markmið en í samþykktinni greinir.

Á hverju þingi er kosin nefnd til þess að athuga skýrslur aðildarríkjanna um það hvernig þau framfylgja samþykktum og tillögum sem þau hafa staðfest en áður hafa þessar skýrslur verið athugaðar af sérstakri sérfræðinganevnd.

Í skýrslu nefndarinnar til allsherjarþingsins kom fram að á árinu 1982 höfðu staðfestingar náð samtals tölunni 5000 og í lok ársins höfðu alls átt sér stað 5022 staðfestingar. Á tímabilinu frá 1. júní 1982 til 1. júní 1983 höfðu verið skráðar 130 staðfestingar. Alls bárust 1707 skýrslur um framkvæmd samþykpta þ. e. 88% þeirra sem skila átti.

4. Starfsendurhæfing og atvinnumál fatlaðra.

Á þinginu árið 1982 fór fram fyrri umræða um starfsendurhæfingu og atvinnumál fatlaðra. Á grundvelli þeirrar umræðu voru gerð drög að samþykkt og tillögu um þetta málefni sem voru samþykktar á þinginu.

Samþykktin; sem er nr. 159, er í fjórum meginköflum. Fyrsti kaflinn fjallar um skilgreiningar á hugtökum sem koma fyrir í textanum og gildissvið samþykktarinnar. Í öðrum kaflanum er að finna reglur um starfsendurhæfingu og stefnu í atvinnumálum fatlaðra. Meðal annars segir í 4. gr. að stefnan í atvinnumálum fatlaðra skuli byggð á þeirri reglu að fatlaðir launþegar hafi sömu tækifæri og launþegar almennt. Þriðji kaflinn er um aðgerðir einstakra ríkja. Í 7. gr. skuldbinda aðildarríki sig til að gera ráðstafanir til þess að koma á fót og gera úttekt á starfskynningu, starfsþjálfun, vinnumiðlun, atvinnu og annarri skyldri þjónustu til að gera fötludum kleift að tryggja sér starf, halda því og vinna sig upp. Síðasti kaflinn hefur að geyma lokaákvæði.

Tillaga nr. 168 um starfsendurhæfingu og atvinnumál fatlaðara er mun ítarlegri en samþykktin. Tillagan er í 9 köflum alls 42 greinar. Bæði samþykktin og tillagan eru birtar hér á eftir í heild sinni sem fylgiskjöl I og III.

5. Stofnun alþjóðlegs kerfis til viðhalds tryggingaréttindum.

Þetta mál hefur verið til umræðu um nokkurra ára skeið á vettvangi Alþjóðavinnumála-stofnunarinnar. Á 68. Alþjóðavinnumálaþinginu var gerð samþykkt sem miðaði að því að tryggja það að fólk sem flyst milli landa glati ekki þeim tryggingaréttindum sem það hefur

áunnið sér. Á þessu þingi var afgreidd ítarleg tillaga sama efnis og samþykktin. Tillagan skiptist í sjö aðalkafla.

Fyrsti kaflinn hefur að geyma almenn ákvæði svo sem skýringu á hugtökum og ákvæði um gildissvið tillögunnar, bæði um það til hvaða greina trygginga og hvaða einstaklinga hún taki o. fl.

Í öðrum kaflanum eru reglur um það eftir hvaða löggjöf skuli fara varðandi þá menn sem tillagan tekur til. Er svo fyrir mælt að þetta atriði skuli ákveða með samningum milli hlutadeigandi aðildarríkja sem gerðir eru í samræmi við ákveðnar reglur.

Þriðji kaflinn fjallar um ráðstafanir til þess að menn sem flytjast milli landa glati ekki þeim áfangan sem þeir hafa náð til þess að öðlast réttindi í þeim greinum almannatrygginga sem tillagan tekur til: atvinnuleysisbætur, örorkubætur, ellilífeyrir og eftirlífendabætur.

Í fjórða kaflanum eru ákvæði sem eiga að tryggja það að menn fái greiddar þær tryggingabætur sem þeir hafa öðlast rétt til, hvar svo sem þeir eru búsettir. Gert er ráð fyrir samningum milli ríkja um framkvæmd þessara ákvæða. Sér í lagi er kveðið á um það að aðildarríki semji um greiðslu bóta sem ekki eru háðar iðgjaldi.

Fimmti kaflinn hefur að geyma reglur um greiðslu fjöldabóta auk annarra bóta.

Í sjötta kaflanum eru ýmis ákvæði, m. a. um læknisskoðun, reglur um útreikning iðgjalda og samskipti stjórnvalda.

Í sjöunda kaflanum eru ákvæði um varðveislu réttinda í samskiptum milli lífeyrissjóða.

Tillaga þessi er prentuð sem fylgiskjal II.

6. Atvinnumálastefna.

Stefnan í atvinnumálum og hugsanleg endurskoðun samþykktar og tillögu nr. 122 var tekin til fyrstu umræðu á þinginu. Í nefndinni sem fjallaði um þetta málefni áttu upphaflega sæti 187 fulltrúar. Fulltrúar ríkisstjórna voru 80, fulltrúar atvinnurekenda 53 og fulltrúar launþega 54. Formaður nefndarinnar var kosinn fulltrúi ríkisstjórnar Túnis, S. Bel Hadj. Til grundvallar umræðum í nefndinni lágu tvær skýrslur „Employment Policy Report VI“ (1) and (2). Upp kom ágreiningur innan nefndarinnar um það hvort stefnt yrði að því að afgreiða málið með samþykkt eða tillögu. Að lokum náðist samkomulag um að stefna að afgreiðslu tillögu um atvinnumál á Alþjóðavinnuálagþinginu 1984.

7. Félagslegir þættir iðnvæðingar.

Stjórn ILO, sem meðal annars ákveður dagskrármál Alþjóðavinnuálagþingsins, ákvað í nóvember 1981 að eitt af umræðuefnum á þinginu 1983 skyldi vera félagslegir þættir iðnvæðingar. Sama málefni var til umræðu á þingunum 1966 og 1967 en stjórnin taldi tímabært að stofna til umræðnanna í ljósi þeirra umfangsmiklu breytinga sem átt höfðu sér stað í heiminum og á starfsemi ILO. Tilgangurinn var að líta yfir farinn veg og afla hugmynda fyrir starfsemi stofnunarinnar í næstu framtíð. Þessar umræður höfðu verið undirbúnar á venjulegan hátt með umfangsmikilli skýrslu. Í henni er fjallað um umræður sem átt hafa sér stað á alþjóðavettvangi um iðnvæðingu og áhrif hennar á samfélagið. Í því sambandi er einkum lögð áhersla á áhrif nýrrar tækni bæði á samfélög iðnríkja og ekki síður þróunarlanda.

8. Skipulagsmál.

Skipulagsmál ILO hafa verið í athugun allt frá árinu 1974 og hefur sérstök nefnd fjallað um þau (Committee on Structures). Var markmið þeirra sem stóðu að tillögum um endurskoðunina á stofnskrá Alþjóðavinnuálastofnunarinnar m. a. það að afnema ákvæði 7. gr. 2. tl. um fasta stjórnarsetu 10 aðaliðnríkja heimsins til hagsbóta fyrir smá og miðlungsstór ríki. Í meginatriðum tókst að ná samkomulagi um að afnema fastasætin í

stjórninni og er að því stefnt að á næsta þingi verði tilbúið frumvarp til breytinga á stofnskrá ILO. Einnig eru í undirbúningi reglur um skiptingu sæta í stjórnarnefndinni milli landa á einstökum svæðum. Í drögum að reglum um þessa skiptingu fyrir Vestur-Evrópu er gert ráð fyrir að Norðurlönd hafi alltaf eitt sæti í stjórnarnefnd stofnunarinnar og auk þess 13% af öðru sæti. Ekki er gert ráð fyrir að þessi skipulagsmál verði endanlega útkljáð á næsta þingi ILO.

9. Kynþáttaaðskilnaðarstefnan.

Eins og á þinginu 1982 var kosin sérstök nefnd til að fjalla um framkvæmd yfirlýsingar Alþjóðavinnuáráðsstofnunarinnar frá 1981 um kynþáttaaðskilnaðarstefnu stjórnvalda Suður-Afríku. Fjöldi nefndarmanna var takmarkaður við 50, þ. e. 20 voru fulltrúar ríkisstjórna, 20 fulltrúar launþega og 10 fulltrúar atvinnurekenda. Yfirgnæfandi hluti nefndarmanna var frá löndum Afríku. Fjögur vestræn ríki áttu fulltrúa í nefndinni, þ. e. Bandaríkin, Darmörk, Sambandslýðveldið Vestur-Pýskaland og Spánn. Fulltrúi ríkisstjórnar Danmerku: Nils Ole Andersen, átti stóran þátt í að miðla málum á milli ólíkra sjónarmiða í nefndinni.

Verkefni nefndarinnar var fyrst og fremst að fjalla um skýrslu forstjóra um aðgerðir sem stofnunin og aðildarríkin hafa gripið til í því skyni að fá stjórnvöld Suður-Afríku til að falla frá kynþáttaaðskilnaðarstefnu sinni. Á 68. þinginu var skýrsla forstjóra hardlega gagnrýnd en að þessu sinni hlaut hún jákvæðar viðtökur.

10. Ályktanir.

Samkvæmt 17. gr. þingskapa Alþjóðavinnuáráðsþingsins er leyfilegt að leggja fram tillögur til þingsályktunar um efni sem ekki eru á dagskrá enda hafi þær borist skrifstofunni 15 dögum fyrir þingsetningu. Jafnan berast fyrir hvert þing fleiri tillögur en unnt er að fjalla um. Sérstök nefnd, ályktunarnefnd, fjallar um þessar tillögur. Að þessu sinni voru lagðar fram 13 ályktunartillögur en þeim fækkaði reyndar í 10 þar sem tillögur um svipað efni voru í nokkrum tilvikum sameinaðar. Samkvæmt verklausreglum sem gilda um starf nefndarinnar er tillögunum raðað upp í forgangsröð. Þetta er gert að hluta til með sérstakri kosningu sem fer fram við upphaf nefndarstarfsins. Þannig eru valdar 5 tillögur sem fyrst skulu teknar til afgreiðslu. Þeim tillögum sem eftir eru er raðað á dagskrá nefndarinnar af sérstakri undirnefnd sem nefndin kys í þessu skyni. Í leynilegri kosningu hlutu eftirtaldar tillögur flest atkvæði:

1. Ályktun um stefnu Ísrael varðandi búsetu á hernumdu svæðunum.
2. Ályktun um ungt fólk og framlag Alþjóðavinnuáráðsstofnunarinnar til árs æskunnar.
3. Ályktun um að varðveita og auka félagafrelsi.
4. Ályktun um framlag ILO til að stuðla að framleiðniaukningu með sérstöku tilliti til þróunarlandanna.
5. Ályktun um hlutverk ILO við að ná félagslegum markmiðum sem sett eru í tillögum um nýja hagskipan í heiminum.

Miklar og hardar umræður urðu um fyrstu tillöguna að ályktun sem að lokum var samþykkt við atkvæðagreiðslu í nefndinni. Hlaut tillagan 453 652 vegin atkvæði, enginn var á móti en 328 160 sátu hjá. Lágmarks atkvæðamagn var 328 730. Tillagan olli miklum umræðum á allherjarþinginu og við atkvæðagreiðslu þar hlaut hún samþykki 225. 8 voru á móti og 186 sátu hjá. Lágmarksatkvæðafjöldi var 244 þannig að tillöguna skorti 11 atkvæði til að ná fram að ganga. Tillagan um framlag ILO til alþjóðaárs æskunnar var hins vegar samþykkt einróma. Ekki tókst að afgreiða fleiri tillögur að þessu sinni.

Fylgiskjal I.**Samþykkt nr. 159 um starfsendurhæfingu og atvinnumál fatlaðra.**

Allsherjarþing Alþjóðavinnumálastofnunarinnar, er kom saman til 69. þingsetu sinnar í Genf hinn 1. júní 1983, eftir kvaðningu stjórnar Alþjóðavinnumálaskrifstofunnar,

vísar til gildandi alþjóðastaðla í Tillögunni um starfsendurhæfingu fatlaðra frá 1955 og Tillögunnar um starfsfræðslu og starfsþjálfun sem þætti í þróun vinnuafis frá 1975,

vísar til þess að síðan Tillagan frá 1955 um starfsendurhæfingu fatlaðra tók gildi hafa umtalsverðar framfarir orðið í viðhorfum til þarfar á endurhæfingu, til umfangs og skipulags endurhæfingarþjónustu og laga og aðgerða margra aðildarríkja hvað varðar málefni sem sú tillaga tekur til,

hefur til hliðsjónar að allsherjarþing Sameinuðu þjóðanna lýsti árið 1981 Alþjóðaár fatlaðra undir kjörordinu „full hlutdeild og jafnrétti“ og að víðtækri alþjóðaframkvæmda-áætlun er ætlað að tryggja raunhæfar aðgerðir á alþjóðavettvangi og í hverju landi til að gera að veruleika „fulla hlutdeild“ fatlaðra í samfélaginu og „jafnrétti“ þeim til handa,

telur að með framförum þessum sé orðið tímabært að setja nýja alþjóðastaðla um þessi mál sem miða að því að tryggja öllum hópum fatlaðra í dreifbýli sem þéttbýli sömu tækifæri og meðhöndlun hvað varðar atvinnu og aðlögun að samfélaginu,

hefur samþykkt ákveðnar ábendingar varðandi starfsendurhæfingu, sem er fjórða mál á dagskrá þingsins,

hefur ákveðið að þessar ábendingar skuli gerðar í formi alþjóðasamþykktar,

gerir það í dag hinn 20. júní 1983 eftirfarandi samþykkt sem nefnist Samþykkt um starfsendurhæfingu og atvinnumál fatlaðra, 1983:

I. KAFLI**Skilgreining og gildissvið.**

1. gr.

1. Í þessari samþykkt á hugtakið „fatlaður“ við um einstakling sem hefur verulega skerta möguleika til að tryggja sér starf við hæfi, halda því og vinna sig upp vegna viðurkenndrar líkamlegrar eða andlegrar fötlunar.

2. Samkvæmt þessari samþykkt ber hverju aðildarríki að líta svo á að tilgangurinn með endurhæfingu sé að gera fötludum manni kleift að tryggja sér starf við hæfi, halda því og vinna sig upp, og stuðla þannig að aðlögun eða enduraðlögun að þjóðfélaginu.

3. Ákvæðum þessarar samþykktar ber hverju aðildarríki að beita með aðgerðum sem eru í samræmi við ríkjandi aðstæður og starfshætti hvernar þjóðar.

4. Ákvæði þessarar samþykktar taka til allra hópa fatlaðra.

II. KAFLI**Reglur um starfsendurhæfingu og stefnu í atvinnumálum fatlaðra.**

2. gr.

Hvert aðildarríki skal í samræmi við aðstæður í landinu, starfshætti og möguleika, móta, hrinda í framkvæmd og endurskoða með ákveðnu millibili stefnu ríkisins í starfsendurhæfingu og atvinnumálum fatlaðra.

3. gr.

Umrædd stefna skal miða að því að tryggja að allir hópar fatlaðra hafi aðgang að endurhæfingarstarfsemi við sitt hæfi og að því að fjölga atvinnutækifærum fyrir fatlaða á hinum opna vinnumarkaði.

4. gr.

Umrædd stefna skal byggð á þeirri reglu að fatlað launafólk hafi sömu tækifæri og launafólk almennt. Þess skal gætt að vinnandi fatlaðir karlar og konur hljóti sömu tækifæri og meðhöndlun. Ekki skal líta svo á að með sérstökum jákvæðum aðgerðum, sem miða að því að fatlaðir launþegar hljóti sömu tækifæri og meðhöndlun, sé verið að mismuna öðru launafólki.

5. gr.

Hafa ber samráð við samtök atvinnurekenda og launafólks um framkvæmd umræddrar stefnu og hvaða aðgerðum skal beita til þess að auka samvinnu og samræmingu meðal þeirra opinberu aðila og einkaaðila sem tengjast endurhæfingarstarfsemi. Heildarsamtök fatlaðra og samtök sem starfa fyrir fatlaða skulu cinnig höfð með í ráðum.

III. KAFLI

Aðgerðir á landsvísu til þróunar starfsendurhæfingar og vinnumiðlunar fyrir fatlaða.

6. gr.

Hvert aðildarríki skal með lögum eða reglugerðum eða hverjum þeim aðgerðum öðrum sem eru í samræmi við aðstæður og venjur í landinu gera þær ráðstafanir sem nauðsynlegar kunna að vera til að hrinda í framkvæmd 2., 3., 4. og 5. gr. þessarar samþykktar.

7. gr.

Hlutaðcigandi stjórnvöld skulu gera ráðstafanir til þess að koma á fót og gera úttekt á starfskynningu, starfsþjálfun, vinnumiðlun, atvinnu og annarri skyldri þjónustu til að gera fötluðum kleift að tryggja sér starf, halda því og vinna sig upp; þá þjónustu sem fyrir hendi er fyrir launafólk almennt skal nota með nauðsynlegum breytingum þegar hægt er og við á.

8. gr.

Gera skal ráðstafanir til þess að stuðla að því að stofnuð verði og byggð upp starfsendurhæfingarþjónusta og vinnumiðlun fyrir fatlaða í dreifbýli og í afskekktum sveitarfélögum.

9. gr.

Hvert aðildarríki skal stefna að því að tryggja að endurhæfingarráðgjafar og annað menntað starfsfólk, sem sér um starfskynningu, starfsmenntun, vinnumiðlun og atvinnu fatlaðra, hljóti þjálfun og sé tiltækt.

IV. KAFLI

Lokaákvæði.

10. gr.

Formlegar staðfestingar þessarar samþykktar skulu sendar forstjóra Alþjóðavinnu-
málaskrifstofunnar til skrásetningar.

11. gr.

1. Samþykkt þessi skal einungis bindandi fyrir þau aðildarríki Alþjóðavinnu-
málaskrifstofunnar sem látið hafa forstjóra skrá staðfestingar sínar.

2. Hún skal öðlast gildi tólf mánuðum eftir að staðfestingar tveggja aðildarríkja hafa verið skráðar hjá forstjóranum.

3. Síðan gengur þessi samþykkt í gildi að því er snertir hvert aðildarríki tólf mánuðum eftir að staðfesting þess hefur verið skráð.

12. gr.

1. Aðildarríki, sem staðfest hefur samþykkt þessa, getur sagt henni upp að liðnum tíu árum frá fyrstu gildistöku hennar. Tilkynningu um uppsögn skal senda forstjóra Alþjóðavinnumálaskrifstofunnar til skrásetningar. Slík uppsögn öðlast ekki gildi fyrr en ár er liðið frá skrásetningardegi hennar.

2. Hvert aðildarríki sem staðfest hefur samþykkt þessa en notfærir sér ekki innan árs frá lokum tíu ára tímabilsins, sem um getur í fyrri tölulið, rétt þann til uppsagnar, sem kveðið er á um í þessari grein, skal bundið af henni í annað tíu ára tímabil, og síðan getur það sagt þessari samþykkt upp að loknu hverju tíu ára tímabili í samræmi við ákvæði þessarar greinar.

13. gr.

1. Forstjóri Alþjóðavinnumálaskrifstofunnar skal tilkynna öllum aðildarríkjum Alþjóðavinnumálastofnunarinnar skrásetningu allra staðfestinga og uppsagna sem aðildarríki stofnunarinnar hafa sent honum.

2. Þegar forstjóri tilkynnir aðildarríkjum stofnunarinnar skrásetningu annarrar staðfestingarinnar sem honum berst, skal hann vekja athygli þeirra á hvaða dag samþykktin öðlist gildi.

14. gr.

Forstjóri Alþjóðavinnumálaskrifstofunnar skal senda aðalritara Sameinuðu þjóðanna til skrásetningar samkvæmt 102. gr. sáttmála Sameinuðu þjóðanna allar upplýsingar um staðfestingar og uppsagnir sem hann hefur skrásett í samræmi við ákvæði undanfarandi greina.

15. gr.

Þegar stjórn Alþjóðavinnumálaskrifstofunnar kann að álíta það nauðsynlegt skal hún leggja fyrir allsherjarþingið skýrslu um framkvæmd þessarar samþykktar og athuga jafnframt hvort æskilegt sé að setja á dagskrá þingsins breytingar á henni allri eða hluta hennar.

16. gr.

1. Ef þingið gerir nýja samþykkt, sem breytir þessari samþykkt að meira eða minna leyti og sú samþykkt mælir ekki fyrir á annan veg, þá skal:

- a) staðfesting aðildarríkis á hinni nýju samþykkt **ipso jure** hafa í för með sér tafarlausa uppsögn þessarar samþykktar, hvað sem ákvæði 12. greinar hér að framan líður, ef hin nýja samþykkt öðlast gildi og þá frá þeim tíma er það gerist;
- b) aðildarríkjum er ekki heimilt að staðfesta þessa samþykkt eftir að hin nýja samþykkt gekk í gildi.

2. Þessi samþykkt skal hvað sem öðru líður halda gildi sínu eins og hún er að formi til og efni hvað snertir þau aðildarríki sem hafa staðfest hana en ekki hina nýju samþykkt.

17. gr.

Hinn enski og franski texti þessarar samþykktar eru jafngildir.

Fylgiskjal II.**Tillaga nr. 167 um stofnun alþjóðlegs kerfis til viðhalds tryggingaréttindum.**

Allsherjarþing Alþjóðavinnuálastofnunarinnar, komið saman til 69. þingsetu sinnar eftir kvaðingu stjórnar Alþjóðavinnuálastofnunarinnar hinn 1. júní 1983,

minnst reglna sem settar voru með Samþykkt um jafnrétti innlendra og erlendra manna til almannatrygginga frá 1962, en hún tekur ekki einungis til jafnréttis heldur einnig til varðveislu réttinda á meðan verið er að afla þeirra og áunninna réttinda og með Samþykktinni um stofnun alþjóðlegs kerfis til viðhalds tryggingaréttindum frá 1982,

telur nauðsynlegt að stuðla að gerð tvíhliða eða fjölhliða almannatryggingasamninga milli aðildarríkja Alþjóðavinnuálastofnunarinnar og alþjóðlegri samræmingu þessara samninga, einkum til að hrinda í framkvæmd Samþykktinni um jafnrétti innlendra og erlendra manna til almannatrygginga frá 1962 og Samþykktinni um stofnun alþjóðlegs kerfis til viðhalds tryggingaréttindum frá 1982,

hefur samþykkt ákveðnar ábendingar um varðveislu réttinda almannatrygginga, sem er fimmta mál á dagskrá þingsins,

hefur ákveðið að þessar ábendingar skuli gerðar í formi alþjóðatillögu;

gerir því í dag hinn 20. júní 1983 eftirfarandi tillögu, sem nefndist Tillaga um stofnun alþjóðlegs kerfis til viðhalds tryggingaréttindum, 1983:

1. Í þessari tillögu —

- a) merkir orðið „aðildarríki“ öll ríki sem eiga aðild að Alþjóðavinnuálastofnuninni;
- b) tekur orðið „löggjöf“ til allra almannatryggingareglna og laga og reglugerða;
- c) hefur orðið „flóttamaður“ þá merkingu sem því er gefin í 1. gr. Samþykktarinnar um stöðu flóttamanna frá 28. júlí 1951 og 2. málsg. 1. gr. í Bókun um stöðu flóttamanna frá 31. janúar 1967, án landfræðilegra takmarka;
- d) hefur hugtakið „ríkisfangslaus maður“ þá merkingu sem því er gefið í 1. gr. Samþykktarinnar um stöðu fólks án ríkisfangs frá 28. september 1954;
- e) merkir orðið „fjölskyldumeðlimir“ fólk sem skilgreint er eða viðurkennt sem slíkt eða sem heimilisfólk, samkvæmt gildandi lögum um úthlutun eða veitingu bóta eða, eftir því sem við á, fólk sem úrskurðað hefur verið með gagnkvæmu samkomulagi hlutaðeigandi aðildarríkja; þegar fólk er samkvæmt gildandi lögum skilgreint eða viðurkennt sem fjölskyldumeðlimir eða heimilisfólk með því skilyrði einu að það búi með viðkomandi, ber að álíta að þessu skilyrði sé fullnægt hvað varðar þá sem eru að mestu leyti á framfæri viðkomandi;
- f) merkir orðið „eftirlifendur“ fólk sem skilgreint er eða viðurkennt sem slíkt samkvæmt gildandi lögum um úthlutun bóta; þegar fólk er samkvæmt gildandi lögum skilgreint eða viðurkennt sem eftirlifendur með því skilyrði einu að það hafi búið með hinum látna, ber að telja að þessu skilyrði sé fullnægt hvað varðar fólk sem var að mestu leyti á framfæri hins látna;
- g) merkir orðið „búseta“ venjulega búsetu.

2. Aðildarríki sem bundin eru af tvíhliða eða fjölhliða almannatryggingasamningi ættu með gagnkvæmu samkomulagi að leitast við að láta bætur sem felast í ákvæðum þess samnings ná til þegna allra annarra aðildarríkja svo og flóttamanna og fólks án ríkisfangs, sem býr á landsvæði einhvers aðildarríkis, hvað varðar —

- a) ákvörðun um beitingu viðeigandi laga;
- b) varðveislu réttinda á meðan verið er að afla þeirra;
- c) varðveislu áunninna réttinda og öflun bóta erlendis.

3. Aðildarríki ættu að komast að gagnkvæmu samkomulagi sín á milli og við hlutadeigandi ríki um viðeigandi stjórnunar- eða efnahagsráðstafanir til að afnema hugsanlega fyrirstöðu fyrir veitingu örorkubóta, ellilauna og eftirlifendabóta, bóta af völdum vinnuslysa og dánarbóta, sem bótaþegar í krafti þess að vera þegnar aðildarríkis, flóttamenn eða fólk án ríkisfangs á erlendra grund eiga rétt á samkvæmt lögum þeirra.

4. Þegar eitthvert þeirra ríkja sem bundin eru af tvíhliða eða fjölhliða samningum um almannatryggingar hefur ekki í gildi lög varðandi atvinnuleysisbætur eða fjölskyldubætur, ættu þau aðildarríki sem þannig eru bundin, að leitast við að ná samkomulagi um að gera viðeigandi ráðstafanir til að bæta á sanngjarnan hátt það tjón eða réttindamissi sem af því hlýst þegar fólk flyst af landssvæði aðildarríkis, þar sem lög eru í gildi hvað varðar viðkomandi bætur, til landsvæðis aðildarríkis sem ekki hefur slík lög, eða fyrir fjölskyldu-meðlimi þeirra sem rétt eiga á fjölskyldubótum samkvæmt lögum fyrrnefnda aðildarríkisins þegar þessir fjölskyldumeðlimir búa á landssvæði síðarnefnda aðildarríkisins.

5. Þegar greiða ber bótaþegum, búsettum á landssvæði annars ríkis en þess er hýsir greiðslukræfa stofnun, peningabætur samkvæmt Samþykktinni um jafnrétti innlendra og erlendra manna til almannatrygginga frá 1962, Samþykkt um stofnun alþjóðlegs kerfis til viðhalds tryggingaréttindum frá 1982 eða einhverjum tvíhliða eða fjölhliða samningi, ætti þessi stofnun, þegar við verður komið, að greiða bótaþeganum beint einkum þegar um er að ræða örorkubætur, ellilaun og eftirlifendabætur og cinnig bætur af völdum vinnuslysa. Flutningur þessara bóta og eftirlauna ætti að eiga sér stað sem fyrst til þess að bótaþegar geti fengið þær til ráðstöfunar svo fljótt sem auðið er. Þegar um er að ræða óbeina greiðslu ætti stofnunin sem hefur milligöngu í landinu þar sem bótaþeginn er búsettur að gera sitt ýrasta til að hinn síðarnefndi fái án tafar greiddar bæturnar sem hann á tilkall til.

6. Hlutadeigandi aðildarríki ættu að leitast við að komast að samkomulagi um tvíhliða og fjölhliða almannatryggingasamninga er taka til hinna 9 þátta almannatrygginga, sem um er getið í 1. málsg. 2. gr. Samþykktarinnar um stofnun alþjóðlegs kerfis til viðhalds tryggingaréttindum frá 1982; til að stuðla að samræmingu tvíhliða eða fjölhliða samninga um almannatryggingar sem þau eru bundin af og til að komast, þar sem við á, að alþjóðlegu samkomulagi hvað þetta varðar með aðstoð Alþjóðavinnuáskrifstofunnar.

7. Þegar beitt er ákvæðum 6. til 8. gr. Samþykktarinnar um jafnrétti innlendra og erlendra manna til almannatrygginga frá 1962 og 1. málsg. 4. gr. Samþykktar um stofnun alþjóðlegs kerfis til viðhalds tryggingaréttindum frá 1982, ættu aðildarríki sem bundin eru af þessum samþykktum að taka tillit til, eftir því sem við á, fyrirmynda að ákvæðum og samþykktum sem eru víðaukar við þessa tillögu til þess ætluð að ná samkomulagi um tvíhliða og fjölhliða almannatryggingasamninga og til að samræma þá.

8. Enda þótt hlutadeigandi aðildarríki séu enn óbundin af í það minnsta einni þeirra samþykktu sem vísað er til í 7. málsgrein þessarar tillögu, ættu þau að leitast við að gerast aðilar að alþjóðakerfinu sem kveðið er á um í Samþykktinni um stofnun alþjóðlegs kerfis til viðhalds tryggingaréttindum frá 1982 og hafa til hliðsjónar, eftir því sem við á, tillögur um ákvæði og tillögur um samkomulag sem eru víðaukar við þessa tillögu.

Viðauki I.

Tillögur um ákvæði við gerð tvíhliða og fjölhliða gjörninga um almannatryggingar.

I. SKILGREININGAR.

1. gr.

Í þessum tillögum um ákvæði —

- a) merkir orðið „lögjöf“ allar reglur um almannatryggingar ásamt lögum og reglugerðum;
- b) merkir orðasambandið „hlutadeigandi ríki“ samningsaðila, sem viðkomandi getur lögum samkvæmt krafðið um bætur;

- c) merkir orðasambandið „hlutaðeigandi stjórnvald“ ráðherrann, ráðherrana eða önnur hliðstæð stjórnvöld sem ábyrg eru fyrir almannatryggingakerfum á öllu landsvæði eða hluta landsvæðis samningsaðila;
- d) merkir orðið „stofnun“ hvern þann aðila eða stjórnvald sem ber beina ábyrgð á framkvæmd laga samningsaðila í heild eða hluta þeirra;
- e) merkir orðasambandið „hlutaðeigandi stofnun“ —
- i) hvað varðar almannatryggingakerfi, annað hvort stofnunina sem viðkomandi er tryggður hjá þegar hann krefst bóta, eða stofnun sem bótaskyld er gagnvart honum eða væri bótaskyld gagnvart honum væri hann búsettur á landsvæði samningsaðila þar sem sú stofnun er staðsett, eða stofnunina sem hlutaðeigandi stjórnvöld hafa tilnefnt;
 - ii) hvað varðar annað kerfi en almannatryggingakerfi, eða hvað varðar fjölskyldubótakerfi, stofnunina sem hlutaðeigandi stjórnvald viðkomandi samningsaðila hefur tilnefnt;
 - iii) hvað varðar kerfi sem byggist á kvöðum sem lagðar eru á herðar atvinnurekenda, annað hvort atvinnurekandann eða tryggingaáðila hans, eða þegar ekki er um þá að ræða, aðilann eða stjórnvaldið sem hlutaðeigandi stjórnvald viðkomandi samningsaðila hefur tilnefnt;
- f) merkir orðið „lífeyrissjóður“ skyldusparnaðarstofnun;
- g) merkir orðið „fjölskyldumeðlimir“ fólk sem skilgreint er eða viðurkennt sem slíkt eða sem heimilisfólk samkvæmt gildandi lögum um úthlutun eða veitingu bóta eða, eftir því sem við á, fólk sem úrskurðað hefur verið með gagnkvæmu samkomulagi hlutaðeigandi aðildarríkja; þegar fólk er samkvæmt gildandi lögum skilgreint eða viðurkennt sem fjölskyldumeðlimir eða heimilisfólk með því skilyrði einu að það búi með viðkomandi, ber að álíta að þessu skilyrði sé fullnægt hvað varðar þá sem eru að mestu leyti á framfæri viðkomandi;
- h) merkir orðið „eftirlifendur“ fólk sem skilgreint er eða viðurkennt sem slíkt samkvæmt gildandi lögum um úthlutun bóta; þegar fólk er samkvæmt gildandi lögum skilgreint eða viðurkennt sem eftirlifendur með því skilyrði einu að það hafi búið með hinum látna, ber að telja að þessu skilyrði sé fullnægt hvað varðar fólk sem var að mestu leyti á framfæri hins látna;
- i) merkir orðið „búseta“ venjulega búsetu;
 - j) merkir orðasambandið „tímabundin búseta“ tímabundna dvöl;
- k) merkir orðasambandið „stofnun þar sem búseta er“ þá stofnun sem samkvæmt gildandi lögum samningsaðilans hefur umboð til að veita umræddar bætur þar sem búseta er, eða sé ekki um slíka stofnun að ræða, stofnunina sem hlutaðeigandi stjórnvöld viðkomandi samningsaðila hafa tilnefnt;
- l) merkir orðasambandið „stofnun þar sem tímabundin búseta er“ þá stofnun sem samkvæmt gildandi lögum samningsaðilans hefur umboð til að veita umræddar bætur þar sem tímabundin búseta er, eða sé ekki um slíka stofnun að ræða, stofnunina sem hlutaðeigandi stjórnvöld viðkomandi samningsaðila hafa tilnefnt;
- m) merkir orðið „tryggingatímabil“ iðgjaldatímabil, starfs-, atvinnustarfsemi- eða búsetu-tímabil sem samkvæmt gildandi lögum eru skilgreind eða viðurkennd sem tryggingatímabil, eða önnur þau tímabil sem samkvæmt þeim lögum teljast jafngild tryggingatímabilum;
- n) merkja orðin „starfstímabil“ og „tímabil atvinnustarfsemi“ tímabil sem samkvæmt gildandi lögum eru skilgreind eða viðurkennd sem slík, og önnur þau tímabil sem samkvæmt þeim lögum eru skilgreind eða viðurkennd sem slík, og önnur þau tímabil sem samkvæmt þeim lögum teljast jafngild starfstímabilum eða tímabilum atvinnustarfsemi;

- o) merkir orðið „búsetutímabil“ búsetutíma sem samkvæmt gildandi lögum er skilgreindur eða viðurkenndur sem slíkur;
- p) merkir orðið „bætur“ allar bætur í fríðu og í reiðufé sem veittar eru í hverju tilviki þar á meðal dánarbætur og —
 - i) bætur í fríðu, bætur sem eiga að fyrirbyggja hvert það tilfelli sem almannatryggingar taka til, sjúkráþjálfun og starfsendurhæfingu;
 - ii) bætur í reiðufé sem koma í heild úr opinberum sjóðum, allar hækkanir, endurmatsgreiðslur uppbótargreiðslna og allar bætur sem veittar eru til þess að viðhalda eða auka starfsgetu, greiðslur í heilu lagi sem geta verið greiddar í stað eftirlauna og, þar sem við á, allar greiðslur í formi endurgreiðdra iðgjalda;
- q) i) merkir orðið „fjölskyldubætur“ allar bætur í fríðu eða í reiðufé, þar á meðal barnabætur sem greiddar eru til að veða upp á móti framfærslukostnaði fjölskyldna, að undanskyldum hækkanum eða uppbótum á eftirlaun, veittar skyldmönnum þeirra sem slík eftirlaun fá;
 - ii) merkir orðið „barnabætur“ greiðslur í reiðufé sem greiddar eru reglulega eftir fjölda og aldri barna;
- r) merkir orðið „dánarbætur“ allar greiðslur sem greiddar eru í heilu lagi þegar um dauðsfall er að ræða, að undanskildum þeim heildarþótagreiðslum sem um gætur í staflið p) ii) þessarar greinar;
- s) gildir orðasambandið „án iðgjalda“ um bætur þegar veiting þeirra er ekki háð beinu fjárframlagi hinna tryggðu eða vinnuveitenda þeirra eða tilteknum tímabilum atvinnustarfssemi og um öll kerfi sem eingöngu veita slíkar bætur.

II. LAGAÁKVÆÐI.

2. gr.

1. Þrátt fyrir hina almennu reglu hvað varðar beitingu laga samningsaðila á landsvæði þar sem launafólk starfar¹⁾ skal lögum sem varða launafólk, sem vísað er til í þessari grein, beitt í samræmi við eftirfarandi ákvæði;

- a) i) launafólk sem vinnur á landsvæði samningsaðila hjá fyrirtæki sem er fastur vinnuveitandi þess og er sent á vegum þess fyrirtækis til þess að vinna á landsvæði annars samningsaðila skal áfram hlíta lögum fyrrnefnda aðilans svo framarlega sem áætlaður tími verksins fer ekki fram yfir tímatakörk sem hlutaðeigandi samningsaðilar hafa komist að gagnkvæmu samkomulagi um og svo fremi að þeir séu ekki sendir til að taka við af öðru launafólki sem hefur lokið skyldutíma sínum á erlendri grund;
- ii) taki verkið sem vinna á lengri tíma en upphaflega var ráð fyrir gert og fari það framúr hinum áformuðu tímamörkum vegna ófyrirsjáanlegra aðstæðna skulu lög fyrrnefnda aðilans gilda áfram þar til verkinu er lokið að fengnu samþykki hlutaðeigandi stjórnvalda síðarnefnda aðilans eða þess aðila sem hann hefur tilnefnt;
- b) i) launafólk sem vinnur við millilandaflutninga á landsvæði tveggja eða fleiri samningsaðila sem innflutt vinnuafli í þjónustu fyrirtækis sem skrásett er á landsvæði samningsaðila og flytur farþega og vörur fyrir aðra eða á eigin vegum með járnbrautum, eftir vegum, í lofti eða á vatnaleiðum innanlands, skulu hlíta lögum síðarnefnda aðilans;
- ii) starfi það hins vegar hjá útibúi eða föstum umboðsaðila sem umrætt fyrirtæki hefur á landsvæði annars samningsaðila en þess sem er á landsvæði þar sem fyrirtækið er skráð, skal það hlíta lögum samningsaðilans á landsvæði þar sem útibúið eða aðalumboðið er staðsett;

1) Sjá 1. mgr. a) 5. gr. Samþykktarinnar um stofnun alþjóðlegs kerfis til viðhalds almannatryggingum.

- iii) ef það vinnur að mestum hluta á landsvæði samningsaðila þar sem það er búsett skal það hlíta löggjöf þess aðila jafnvel þótt fyrirtækið sem það vinnur hjá hafi hvorki skráða skrifstofu né útibú eða hafi fastan umboðsaðila á því landsvæði;
- c) i) annað launafólk en það sem vinnur við millilandaflutninga og að öllu jöfnu stundar atvinnu sína á landsvæði tveggja eða fleiri samningsaðila, skal hlíta lögum samningsaðila á landsvæðum þar sem það býr gegni það starfi sínu að hluta til á því landsvæði eða vinni hjá nokkrum fyrirtækjum eða atvinnurekendum sem hafa fyrirtæki sín skrásett eða hafa aðsetur sitt á landsvæði annarra samningsaðila;
- ii) að öðrum kosti skal það hlíta lögum samningsaðila á landsvæðum þar sem fyrirtækið sem það starfar við er skrásett eða vinnuveitandi þess búsettur;
- d) launafólk sem starfar á landsvæði samningsaðila hjá fyrirtæki sem skrásett er á landsvæði annars samningsaðila og hefur athafnasvæði sitt beggja vegna sameiginlegra landamæra hlutaðeigandi samningsaðila skal hlíta lögum samningsaðila þar sem fyrirtækið er skrásett;

2. Þrátt fyrir hina almennu reglu hvað varðar beitingu laga samningsaðila á landsvæði þar sem þeir sem vinna á eigin vegum ráða sig til starfa¹⁾ skal beita lögum sem vísað er til í þessari málsgrein og gilda um þá sem vinna á eigin vegum í samræmi við eftirfarandi ákvæði:

- a) þeir sem vinna á eigin vegum, sem búa á landsvæði eins samningsaðila og hafa atvinnustarfsemi sína á landsvæði annars samningsaðila, skulu hlíta lögum fyrrnefnda aðilans;
 - i) ef löggjöf síðarnefnda aðilans tekur ekki til þeirra, eða
 - ii) ef þeir sem vinna á eigin vegum eru, samkvæmt lögum hvors samningsaðila um sig, eingöngu háðir þeim lögum vegna þessa að þeir eru búsettir á landsvæði þessara samningsaðila;
- b) þeir sem vinna á eigin vegum og hafa atvinnustarfsemi sína að jafnaði á landsvæði tveggja eða fleiri samningsaðila, skulu hlíta lögum samningsaðilans á því landsvæði er þeir búa á, starfi þeir að hluta til á því landsvæði eða eru samkvæmt þeim lögum háðir þeim eingöngu vegna þess að þeir eru búsettir á landsvæði þess aðila;
- c) þegar þeir sem vinna á eigin vegum, og vísað er til í undanfarandi staflíð, vinna ekki að hluta til á landsvæði samningsaðila þar sem þeir eru búsettir, eða þegar þeir samkvæmt lögum þess aðila eru eingöngu háðir þeim lögum vegna búsetu sinnar eða þegar löggjöf þess aðila tekur ekki til þeirra, skulu þeir hlíta lögum sem þeir samningsaðilar sem um ræðir eða hlutaðeigandi stjórnvöld hafa komist að gagnkvæmu samkomulagi um.

3. Þegar starfsmaður er, samkvæmt ákvæðum undanfarandi málsgreinar þessarar greinar, háður lögum samningsaðila á landsvæði þar sem hann hvorki vinnur né rekur nokkra atvinnustarfsemi né er búsettur, skal hann, eftir því sem við á, hlíta þeim lögum eins og hann væri vinnandi eða ræki atvinnustarfsemi eða væri búsettur á landsvæði þess aðila.

4. Hlutaðeigandi stjórnvöld samningsaðila geta, í þágu þeirra sem hlut eiga að máli, haft aðra tilhögun en þá sem felst í undanfarandi málsgreinum þessarar greinar.

III. VARÐVEISLA ÁUNNINNA RÉTTINDA.

A. SAMEINING TÍMABILA.

1. Læknishjálp, sjúkrabætur, mæðrabætur og fjölskyldubætur.

3. gr.

Þegar lög samningsaðila kveða á um að öflun, varðveisla eða endurheimt bótaréttar séu háð lyktum tryggingatímabíla starfs-, atvinnustarfsemi- eða búsetutímabíla, ber stofnuninni sem hlítir þeim lögum, í þeim tilgangi að leggja tímabil saman og að því marki sem

1) Sjá 1. mgr. a) 5. gr. Samþykktarinnar um stofnun alþjóðlegs kerfis til viðhalds almannatryggingum.

nauðsynlegt er, að taka tillit til tryggingatímabila, starfs-, atvinnustarfsemi- og búsetutímabila sem lokið er samkvæmt hliðstæðum lögum einhvers annars samningsaðila, svo framarlega sem þau skarast ekki eins og þau væru tímabil sem lokið er samkvæmt lögum fyrrnefnda aðilans.

2. Atvinnuleysisbætur.

4. gr.

1. Þegar lög samningsaðila kveða á um að öflun, varðveisla eða endurheimt bótaréttar sé háð lyktum tryggingatímabila, starfs-, atvinnustarfsemi- eða búsetutímabila, þar sem stofnuninni sem hlítir þeim lögum, í þeim tilgangi að leggja tímabil saman og að því marki sem nauðsynlegt er, að taka tillit til tryggingatímabila, starfs-, atvinnustarfsemi- og búsetutímabila sem lokið er samkvæmt hliðstæðum lögum einhvers annars samningsaðila, svo framarlega sem þau skarast ekki eins og þau væru tímabil sem lokið er samkvæmt lögum fyrrnefnda aðilans.

2. Samt sem áður getur stofnun samningsaðila, þar sem lögum samkvæmt er krafist að tryggingatímabilum sé lokið til þess að bótarétti verði náð, gert samlagningu tímabila starfs- eða atvinnustarfsemi sem lokið er samkvæmt hliðstæðum lögum annars samningsaðila háða þeim skilyrðum að þessi tímabil hefðu verið álitin tryggingatímabil hefði þeim verið lokið samkvæmt lögum fyrrnefnda aðilans.

3. Ákvæði undanfarandi málsgreina þessarar greinar skulu gilda, *mutatis mutandis*, þar sem lög samningsaðila gera ráð fyrir að lengd bótagreiðsluskylds tímabils sé háð lengd þeirra tímabila sem lokið er.

3. Örorkubætur, ellilífeyrir og eftirlifendabætur.

5. gr.

1. Þegar lög samningsaðila kveða á um að öflun, varðveisla eða endurheimt bótaréttar séu háð lyktum tryggingatímabila, starfs-, atvinnustarfsemi- eða búsetutímabila, þar sem stofnuninni sem hlítir þeim lögum, í þeim tilgangi að leggja tímabil saman, að taka tillit til tryggingatímabila, starfs-, atvinnustarfsemi- eða búsetutímabila sem lokið er samkvæmt hliðstæðum lögum einhvers annars samningsaðila, svo framarlega sem þau skarast ekki eins og þau væru tímabil sem lokið er samkvæmt lögum fyrrnefnda aðilans.

2. Þegar lög samningsaðila kveða á um að bótaréttur sé háður viðkomandi, eða þegar um dánarbætur er að ræða, þeim látna, hafi hann hlítt þeim lögum er dauða hans þar að höndum, skal litið svo á að því ákvæði sé fullnægt hafi viðkomandi eða hinn látni, eftir því sem við á, hlítt lögum annars samningsaðila um þær mundir eða að öðrum kosti þegar viðkomandi eða hinn eftirlifandi getur krafist samsvarandi bóta samkvæmt lögum annars samningsaðila.

3. Þegar í lögum samningsaðila er kveðið á um að hægt sé að taka tillit til greiðslutímabils eftirlauna til að öðlast, varðveita eða endurheimta bótarétt, skal hlutaðeigandi stofnun taka til greina öll tímabil meðan eftirlaun voru greidd samkvæmt lögum einhvers annars samningsaðila.

4. Almenn ákvæði.

6. gr.

Þegar lög samningsaðila kveða á um að veiting ákveðinna bóta skuli háð lyktum tímabila í starfi sem heyrir undir sérstakt kerfi, eða í sérstöku starfi eða vinnu, skal samkvæmt lögum annarra samningsaðila eingöngu tekið tillit til þeirra tímabila sem lokið er samkvæmt hliðstæðu kerfi, eða sé ekki um slíkt kerfi að ræða, eftir því sem við á, í sama starfi eða vinnu. Ef viðkomandi, þrátt fyrir að hafa lokið tímabilum á þennan hátt, fullnægir ekki þeim skilyrðum sem sett eru fyrir veitingu umræddra bóta, skal tekið tillit til viðkomandi tímabila samkvæmt hinu almenna kerfi, eða sé ekki um slíkt kerfi að ræða, eftir því sem við á, kerfinu sem tekur til launþegar eða launaðra starfsmanna.

B. ÁKVÖRÐUN UM ÖRORKUBÆTUR, ELLILAUN OG EFTIRLIFENDABÆTUR.

7. gr.

Ákvörðun um örorkubætur, ellilaun og eftirlifendabætur skal tekin annað hvort í samræmi við úthlutunarreglur eða aðlögunarreglur samkvæmt vali með gagnkvæmu samkomulagi hlutaðeigandi samningsaðila.

I. VALKOSTUR — ÚTHLUTUNARREGLUR.**1. Almenn ákvæði.**

8. gr.

1. Þegar einhver hefur samfleytt eða öðru hvoru hlítt lögum tveggja eða fleiri samningsaðila ber stofnun hvers þessara aðila um sig að ákveða í samræmi við gildandi lög hvort viðkomandi eða eftirlifendur hans fullnægja ákvæðum um bótarétt að teknu tilliti til, eftir því sem við á, ákvæða 5. gr.

2. Þegar viðkomandi fullnægir þessum ákvæðum getur hlutaðeigandi stofnun hvers samningsaðila, þar sem í lögum er kveðið á um að fjárhæð bóta eða ákveðnir hlutar hennar skuli vera í hlutfalli við þau tímabil sem lokið er, reiknað þessar bætur út beint eða hluta þeirra, einungis á grundvelli þeirra tímabila sem lokið er samkvæmt gildandi lögum, þrátt fyrir ákvæði eftirfarandi málsgreina þessarar greinar.

3. Ef viðkomandi fullnægir þeim skilyrðum sem um getur í 1. málsgrein þessarar greinar, ber hlutaðeigandi stofnun einhvers hinna samningsaðilanna að reikna út áætlaða fjárhæð bóta sem hann gæti krafist ef öllum tímabilum sem lokið er, samkvæmt lögum allra viðkomandi samningsaðila og tekið er tillit til við ákvörðun um bótarétt í samræmi við ákvæði 5. greinar, hefði verið lokið í heild samkvæmt lögum sem sú stofnun beitir.

4. Hins vegar,

a) þegar fjárhæð bóta er ekki háð lengd lokinna tímabila skal líta svo á að sú fjárhæð sé hin áætlaða fjárhæð sem vísað er til í undanfarandi málsgrein;

b) þegar um er að ræða iðgjaldsfrjár bætur og fjárhæð þeirra er ekki háð lengd lokinna tímabila er hægt að reikna út þá áætluðu fjárhæð, sem vísað er til í undanfarandi málsgrein, á grundvelli þeirrar fjárhæðar og allt að fullum bótum;

i) þegar um örorku eða dauðsfall er að ræða, í hlutfalli við heildartímabil sem viðkomandi eða hinn látni hefur lokið áður en atvikið átti sér stað, samkvæmt lögum allra viðkomandi samningsaðila, og tekið er tillit til í samræmi við ákvæði 5. gr., að tveim þriðju fjölda ára frá þeim degi er viðkomandi eða hinn látni náði 15 ára aldri — eða hærri aldri sem ákveðinn er með gagnkvæmu samkomulagi viðkomandi samningsaðila — til þess dags er viðkomandi varð óvinnufær, er síðan leiddi til örorku eða dauða, hvort sem við á, án tillits til árána eftir að eftirlaunaaldri er náð;

ii) þegar um aldraða er að ræða, í hlutfalli við þau heildartímabil sem viðkomandi hefur lokið, allt að 30 árum, samkvæmt lögum allra viðkomandi samningsaðila og tekið er tillit til í samræmi við ákvæði 5. gr., án tillits til árána eftir að eftirlaunaaldri er náð.

5. Stofnuninni, sem vísað er til í 3. málsgrein þessarar greinar, ber síðan að reikna út, samkvæmt þeim lögum er hún beitir, endanlega fjárhæð greiðslubærra bóta til handa viðkomandi á grundvelli þeirrar áætluðu upphæðar, sem reiknuð er út samkvæmt lögum allra viðkomandi samningsaðila, í samræmi við ákvæði 3. eða 4. málsgreinar þessarar greinar, eftir því sem við á, og í samræmi við hlutfall þeirra tímabila sem lokið var áður en atvikið átti sér stað, fram að heildartímabili sem lokið var fyrir atvikið.

6. Ef samanlögð tímabil sem lokið var fara, samkvæmt lögum allra viðkomandi samningsaðila, fram úr heildartímabili sem krafist er samkvæmt lögum eins þessara aðila til þess að fullar bætur fáið ber stofnun þess aðila, þegar beitt er ákvæðum 3. og 5. málsgreinar þessarar greinar, að taka tillit til hámarkstímabils í stað samanlagðra lokinna tímabila, án þess að þurfa að veita hærri bætur en þær sem kveðið er á um í lögum er hún beitir.

9. gr.

1. Þrátt fyrir ákvæði 8. gr. þar sem samanlögð lengd tímabilanna sem lokið er, samkvæmt lögum samningsaðila, er styttri en eitt ár og þegar, samkvæmt þeim lögum, enginn bótaréttur er fyrir hendi ef eingöngu er tekið tillit til þeirra tímabila, skal stofnun viðkomandi aðila ekki skyldug til að veita bætur með tilliti til umræddra tímabila.

2. Stofnunum annarra viðkomandi samningsaðila ber að taka tillit til tímabilanna sem vísað er til í undanfarandi málsgrein, þegar beitt er ákvæðum 8. greinar, að undanskildum ákvæðum 5. málsgreinar hennar.

3. Þegar hins vegar beiting ákvæða 1. málsgreinar þessarar greinar hefði þau áhrif að losa viðkomandi stofnanir undan þeirri skyldu að úthluta bótum, ber að úthluta þeim

(Valkostur A) eingöngu samkvæmt lögum síðast nefnda samningsaðilans þegar viðkomandi hefur uppfyllt skilyrði hans, að teknu tilliti til ákvæða 5. greinar, eins og öllum tímabilum sem vísað er til í 1. málsgrein þessarar greinar hafi verið lokið samkvæmt lögum þess aðila.

(Valkostur B) í samræmi við ákvæði 8. greinar.

10. gr.

1. Ef viðkomandi fullnægir ekki innan tiltekins tíma þeim skilyrðum sem krafist er samkvæmt lögum allra viðkomandi samningsaðila, með tilliti til ákvæða 5. greinar, en fullnægir skilyrðum laga aðeins eins eða fleiri þeirra, skulu eftirfarandi ákvæði gilda:

a) reikna skal greiðslubærar bætur í samræmi við ákvæði 2. málsgreinar eða 3. til 6. málsgreinar 8. greinar, eftir því sem við á, eftir að ákvæðum laga sem hlutaðeigandi stofnun beitir, hefur verið fullnægt.

b) hins vegar:

i) ef viðkomandi fullnægir skilyrðum laga að minnsta kosti tveggja samningsaðila án þess að þurfi að taka með í reikninginn þau tímabil sem lokið er samkvæmt öðrum lögum og skilyrðum þeirra hefur ekki verið fullnægt, skal ekki taka tillit til slíkra tímabila þegar beitt er ákvæðum 3. til 6. málsgreinar 8. gr.;

ii) ef viðkomandi fullnægir skilyrðum aðeins eins samningsaðila án þess að þurfi að skírskota til ákvæða 5. gr., skal einungis reikna gjaldbæra bótaupphæð í samræmi við ákvæði laga þegar skilyrðum þeirra hefur verið fullnægt og tekið tillit til tímabila sem lokið er samkvæmt þeim lögum einum.

2. Bætur sem veittar eru samkvæmt lögum eins eða fleiri viðkomandi samningsaðila, skulu, í því tilfalli sem fjallað er um í undanfarandi málsgrein, endurreiknaðar sjálfkrafa í samræmi við ákvæði 2. málsgreinar eða 3. til 6. málsgreinar 8. gr., þegar fullnægt hefur verið ákvæðum sem kveðið er á um í hinum lögnum eða viðkomandi lögum, að teknu tilliti til, eftir því sem við á, ákvæða 5. gr.

3. Bætur sem veittar eru samkvæmt lögum tveggja eða fleiri samningsaðila skulu eftir beiðni bótaþegans endurreiknaðar í samræmi við 1. málsgrein þessarar greinar þegar ákvæðum sem kveðið er á um í lögum eins eða fleiri samningsaðila er ekki lengur fullnægt.

11. gr.

1. Þegar bótafjárhæð, sem maður ætti rétt á samkvæmt lögum samningsaðila án tillits til ákvæða 5. gr. og 8. til 10. gr., er hærrí en heildarbætur sem hann á rétt á samkvæmt þessum ákvæðum, ber hlutaðeigandi stofnun þess aðila að greiða uppþætur sem eru jafnháar mismuninum á þessum tveim upphæðum. Stofnunin skal bera allan kostnað af uppþótinni.

(Valkostur A) 2. Þegar beiting ákvæða undanfarandi málsgreinar hefði þau áhrif að viðkomandi hlyti rétt til uppþótargreiðslna frá stofnunum tveggja eða fleiri samningsaðila,

skal hann einungis hljóta þær sem hærri eru. Kostnaðinum við þessa uppbót ber að skipta milli hlutaðeigandi stofnana viðkomandi samningsaðila í samræmi við hlutfallið milli uppbótarfjárhæðarinnar sem hver þeirra þyrfti að greiða hefði hún ein átt hlut að máli og samanlagðrar fjárhæðar uppbótarinnar sem allar umræddar stofnanir þyrftu að greiða.

(Valkostur B) 2. Þegar beiting ákvæða undanfarandi málsgreinar hefði þau áhrif að viðkomandi hlyti rétt til uppbótargreiðslna frá stofnunum tveggja eða fleiri samningsaðila, skal hann einungis hljóta þessar uppbótargreiðslur innan marka þeirra hæstu áætluðu fjárhæðar sem þessar stofnanir reikna út í samræmi við ákvæði 3. eða 4. málsgreinar 8. gr. Ef heildarfjárhæð bóta og uppbótargreiðslna fer framúr þeirri fjárhæð sem hæst er áætluð getur hver og ein stofnun samningsaðila lækkað uppbótargreiðsluna sem hún þyrfti að greiða um brot af umframgreiðslunni sem ákveðin er í samræmi við við hlutfallið milli síðarnefndu uppbótargreiðslunnar og samanlagðar uppbótargreiðslur sem allar umræddar stofnanir þyrftu að greiða.

3. Þær uppbótargreiðslur, sem vísað er til í undanfarandi málsgreinum þessarar greinar, ber að skoða sem hluta þeirra bóta sem greiðslukræf stofnun veitir. Fjárhæð þeirra skal ákveðin í eitt skipti fyrir öll nema þegar ákvæðum 2. eða 3. málsgreinar 10. gr. er beitt.

2. Sérákvæði varðandi örorku- og eftirlifendabætur.

12. gr.

1. Þegar um er að ræða aukna örorku þeirra sem þiggja örorkubætur samkvæmt lögum eins samningsaðila cingöngu skulu eftirfarandi ákvæði gilda:

- a) ef viðkomandi hefur ekki hlítt lögum néns annars samningsaðila frá því hann byrjaði að fá bætur ber viðkomandi stofnun fyrrnefnda aðilans skylda til að taka tillit til aukinnar örorku í samræmi við ákvæði gildandi laga þegar bætur eru veittar;
- b) ef viðkomandi hefur hlítt lögum eins eða fleiri annarra samningsaðila frá því hann byrjaði að fá bætur ber að taka tillit til aukinnar örorku í samræmi við ákvæði 5. og 8. til 11. gr.;
- c) í því tilfelli sem vísað er til í undanfarandi staflíð ber skylda til að líta á dagsetninguna, þegar sýnt var fram á aukna örorku sem dagsetninguna þegar tilfellið kom fram;
- d) í því tilfelli sem vísað er til í staflíð b) þessarar málsgreinar, að viðkomandi eigi ekki rétt til bóta frá stofnun annars samningsaðila, ber hlutaðeigandi stofnun fyrrnefnda aðilans að taka tillit til aukinnar örorku, í samræmi við ákvæði gildandi laga, þegar hún úthlutar bótum.

2. Þegar um er að ræða aukna örorku þess sem þiggur bætur, samkvæmt gildandi lögum tveggja eða fleiri samningsaðila, ber að taka tillit til aukinnar örorku, í samræmi við ákvæði 5. gr. og 8. til 11. gr., þegar bótum er úthlutað. Ákvæði staflíðar c) undanfarandi málsgreinar skulu gilda **mutatis mutandis**.

13. gr.

1. Örorku- eða eftirlifendabótum skal, eftir því sem við á, breytt í ellilífeyri með skilyrðum sem kveðið er á um í gildandi lögum um veitingu þeirra og í samræmi við ákvæði 5. gr. og 8. til 11. gr.

2. Í því tilfelli sem vísað er til í 10. gr., þegar örorku- eða eftirlifendabótaþegi öðlast rétt til ellilífeyris samkvæmt lögum eins eða fleiri samningsaðila, ber öllum stofnunum sem greiðslukræfar eru fyrir örorku- eða eftirlifendabótum að halda áfram að greiða bótaþeganum þær bætur sem hann á rétt á samkvæmt gildandi lögum, þar til ákvæði undanfarandi málsgreinar ganga í gildi hvað þá stofnun varðar.

II. VALKOSTUR — AÐLÖGUNARREGLA.

Regla A. Aðlögun tengd búsetu.

14. gr.

1. Þegar maður hefur samfleytt eða öðru hvoru hlítt lögum tveggja eða fleiri samningsaðila skulu hann og eftirlifendur hans eingöngu eiga bótarétt sem ákveðinn er samkvæmt lögum samningsaðila á landsvæði þar sem þeir búa, svo framarlega sem þeir fullnægja skilyrðum sem sett eru með þeim lögum eða viðkomandi samningsaðilar hafa sett með tilliti til, eftir því sem við á, ákvæða 5. greinar.

2. Kostnaður við bætur sem ákveðnar eru í samræmi við ákvæði undanfarandi málsgreinar skal vera:

- a) borinn í heild af stofnun samningsaðila á landsvæði þar sem viðkomandi býr; hins vegar er hægt að gera beitingu þessara ákvæða háða þeim skilyrðum, að viðkomandi hafi búið á því landsvæði um þær mundir er bótakrafa hans var borin fram, eða hvað varðar eftirlifendabætur, háða lágmarkstímabili sem ákveðið er með gagnkvæmu samkomulagi viðkomandi samningsaðila hafi hinn látni búið á því landsvæði þegar dauða hans bar að höndum; eða
- b) skipt á milli stofnana allra viðkomandi samningsaðila í samræmi við hlutfall milli lengdar þeirra tímabila sem lokið er áður en tilfellið kom upp, samkvæmt gildandi lögum þessara samningsaðila og lengdar heildartímabila sem lokið er áður en tilfellið kom upp samkvæmt lögum allra viðkomandi samningsaðila; eða
- c) borinn af stofnun samningsaðila á landsvæði þar sem viðkomandi býr, en stofnanir annarra viðkomandi samningsaðila annast greiðslu samkvæmt samkomulagi um greiðslu í heilu lagi sem þessir aðilar hafa komist að samkomulagi um á grundvelli hlutdeildar viðkomandi í kerfi hvers þeirra samningsaðila sem ekki er skylt að greiða bæturnar.

3. Ef viðkomandi fullnægir ekki skilyrðum laga þess samningsaðila sem vísað er til í 1. málsgr. þessarar greinar eða þau lög kveða ekki á um örorkubætur, ellilífeyri eða eftirlifendabætur, ber honum að fá hagstæðustu bætur sem hann á rétt á samkvæmt lögum einhvers annars samningsaðila að teknu tilliti til ákvæða 5. greinar þegar við á.

Regla B — Aðlögun tengd örorku eða dauðfalli¹⁾.

15. gr.

1. Þegar maður hefur samfleytt eða öðru hvoru hlítt lögum tveggja eða fleiri samningsaðila skulu hann og eftirlifendur hans eiga bótarétt í samræmi við ákvæði eftirfarandi málsgreina þessarar greinar.

2. Stofnun samningsaðila sem beitti gildandi lögum, þegar viðkomandi varð óvinnufær, er síðar leiddi til örorku eða dauða, skal úrskurða í samræmi við ákvæði þeirra laga hvort viðkomandi fullnægir skilyrðum til bótaréttar að teknu tilliti til ákvæða 5. gr. eftir því sem við á.

3. Þegar viðkomandi fullnægir þessum skilyrðum skal hann einungis hljóta bæturnar frá umræddri stofnun í samræmi við ákvæði þeirra laga er hún beitir.

4. Fullnægi viðkomandi ekki þeim skilyrðum samningsaðilans, sem vísað er til í 2. málsgrein þessarar greinar, eða þau lög kveða ekki á um örorku eða eftirlifendabætur, ber honum að fá hagstæðustu bætur sem hann á rétt á, samkvæmt lögum einhvers annars samningsaðila, að teknu tilliti til ákvæða 5. greinar eftir því sem við á.

1) Þessa reglu er hægt að takmarka við tilfelli þegar viðkomandi hefur að fullu lokið tímabilum skv. lögum sem kveða á um að bótaupphæð sé óháð lengd lokinna tímabila.

Ákvæði 12. greinar, 1. málsgreinar, skulu gilda **mutatis mutandis**.

C. ÁKVÖRÐUN BÓTA VEGNA ATVINNUSJÚKDÓMA.

17. gr.

1. Fáí starfsmaður atvinnusjúkdóm eftir að hafa unnið við starf sem sennilegt er að valdi þeim sjúkdómi, samkvæmt lögum tveggja eða fleiri samningsaðila, skulu bætur sem hann eða eftirlifendur hans kunna að eiga rétt á, einungis veittar samkvæmt lögum hins síðarnefnda umræddra aðila, fullnægi þeir skilyrðum þeirra laga, að teknu tilliti til ákvæða 2.—4. málsgreina þessarar greinar.

2. Þar sem lög samningsaðila gera rétt til bóta af völdum atvinnusjúkdóma háðan því að sjúkdómurinn sem um ræðir sé fyrst greindur á landsvæði þess aðila, skal líta svo á að því skilyrði sé fullnægt, hafi þessi sjúkdómur fyrst verið greindur á landsvæði annars samningsaðila.

3. Þegar lög samningsaðila gera bótarétt vegna atvinnusjúkdóma beint eða óbeint háðan því að sjúkdómurinn sem um ræðir sé greindur innan ákveðinna tímamarka eftir að hætt var í síðasta starfi sem líklegt er að valdi slíkum sjúkdómi, skal hlutaðeigandi stofnun þess aðila, að svo miklu leyti sem nauðsyn krefur, þegar tíminn sem starfið var unnið á er ákvarðaður, taka tillit til allra sams konar starfa sem unnin voru samkvæmt lögum einhvers annars samningsaðila eins og þau hefðu verið unnin samkvæmt lögum fyrrnefnda aðilans.

4. Þegar lög samningsaðila gera bótarétt vegna atvinnusjúkdóma beint eða óbeint háðan því að í ákveðinn tíma hafi verið fylgst með því starfi sem líklegt er að valdi slíkum sjúkdómi, skal hlutaðeigandi stofnun þess samningsaðila, að svo miklu leyti sem nauðsyn krefur, taka tillit til þess tíma er fylgst var með slíku starfi á landsvæði einhvers annars samningsaðila í þeim tilgangi að leggja tímabil saman.

5. Þegar ákvæðum 3. eða 4. málsgreinar þessarar greinar er beitt má skipta,

(Valkostur I) kostnaði bóta

(Valkostur II) kostnaði eftirlauna hvað varðar atvinnusjúkdóma á milli viðkomandi samningsaðila

(Valkostur A) í samræmi við hlutfallið á milli lengdar áhættutíma samkvæmt lögum hvers þessara aðila og heildarlengdar tímabila sem lokið er samkvæmt lögum umræddra aðila.

(Valkostur B) í samræmi við hlutfallið á milli lengdar þeirra tímabila sem lokið er samkvæmt lögum hvers þessara aðila og heildarlengdar þeirra tímabila sem lokið er, samkvæmt lögum hvers þessara aðila um sig og heildarlengdar þeirra tímabila sem lokið er samkvæmt lögum ofangreindra aðila.

(Valkostur C) jafnt á milli þessara aðila þegar áhættutími hefur samkvæmt lögum þeirra náð prósentutölu, sem ákveðin er með gagnkvæmu samkomulagi viðkomandi aðila, af heildaráhættutíma samkvæmt lögum ofangreindra aðila.

18. gr.

Þegar starfsmaður, sem fengið hefur atvinnusjúkdóm, fékk eða fær skaðabætur frá stofnun samningsaðila og krefst bóta frá stofnun annars samningsaðila þegar honum hrakar, skulu eftirfarandi ákvæði gilda:

a) þegar starfsmaðurinn vann ekki við starf sem líklegt er, samkvæmt lögum síðarnefnda aðilans, að valdi umræddum sjúkdómi eða geri það að verkum að honum hrakar, ber stofnun fyrrnefnda aðilans að bera bótakostnaðinn og taka tillit til, í samræmi við ákvæði laga sem sú stofnun beitir, að heilsu hans hrakar;

- b) þegar starfsmaðurinn vann við slíkt starf samkvæmt lögum síðarnefnda aðilans, skal hlutaðeigandi stofnun fyrrnefnda aðilans bera bótakostnaðinn án þess að tillit sé tekið til, í samræmi við ákvæði laga er hún beitir, að heilsu hans hrakar; hlutaðeigandi stofnun síðarnefnda aðilans skal greiða starfsmanninum uppbót á bæt看ur en fjárhæð hennar skal vera jafnhá mismuninum milli bótafjárhæðar sem hann átti rétt á eftir að honum hrakaði og bótafjárhæðar sem hann hefði, í samræmi við ákvæði laga sem sú stofnun beitir, átt rétt á áður en honum hrakaði, ef hann hefði fengið umræddan sjúkdóm á meðan hann var háður lögum þess aðila.

IV. VARÐVEISLA ÁUNNINNA RÉTTINDA OG ÁKVÆÐI UM BÆTUR ERLENDIS.

1. Læknishjálpar, sjúkrabætur, mæðrabætur og bætur aðrar en eftirlaun vegna vinnuslysa og atvinnusjúkdóma.

19. gr.

1. Þeir sem búa á landsvæði samningsaðila hlutaðeigandi ríkis og fullnægja þeim skilyrðum til bótaréttar, sem kveðið er á um í lögum síðarnefnda ríkisins, að teknu tilliti til ákvæða 3. greinar, eftir því sem við á, skulu á landsvæði samningsaðila þar sem þeir búa fá

- a) bætur í fríðu, sem stofnun í búsetulandi úthlutar á kostnað hlutaðeigandi stofnunar í samræmi við ákvæði laga sem síðarnefnda stofnunin beitir, eins og þetta fólk heyrði undir hana;
- b) bætur í reiðufé sem hlutaðeigandi stofnun greiðir í samræmi við ákvæði þeirra laga sem hún beitir eins og þetta fólk væri búsett á landsvæði hlutaðeigandi ríkis. Hins vegar er einnig hægt að greiða bætur í reiðufé í skjóli samkomulags á milli hlutaðeigandi stofnunar og stofnunar í búsetulandi gegnum síðarnefndu stofnunina fyrir hönd hlutaðeigandi stofnunar.

2. Ákvæði undanfarandi málsgreinar skulu gilda, **mutatis mutandis**, með tilliti til læknishjálpar, sjúkra- og mæðrabóta til handa fjölskyldu sem hefur búsetu á landsvæði annars samningsaðila en hlutaðeigandi ríkis.

3. Bótum má hlutaðeigandi stofnun einnig úthluta starfsmönnum á landamærasvæðum og fjölskyldum þeirra á landsvæði hlutaðeigandi ríkis í samræmi við ákvæði laga þess ríkis eins og væru þeir búsettir á landsvæði þess.

20. gr.

(Valkostur I)

1. Þeir sem fullnægja skilyrðum til bótaréttar samkvæmt lögum hlutaðeigandi ríkis að teknu tilliti til, eftir því sem við á, 3. gr. og —

- a) sem þannig er ástætt fyrir að nauðsynlegt reynist að úthluta þeim bótum án tafar á meðan þeir búa tímabundið á landsvæði samningsaðila annars en hlutaðeigandi ríkis; eða
- b) sem öðlast hafa rétt til bóta er hlutaðeigandi stofnun er greiðslukræf um og sú stofnun heimilar þeim að hverfa aftur til landsvæðis samningsaðila þar sem þeir búa, annars en hlutaðeigandi ríkis, eða flytja búsetu sína til landsvæðis samningsaðila annars en hlutaðeigandi ríkis; eða
- c) sem hlutaðeigandi stofnun heimilar að fara til landsvæðis samningsaðila, annars en hlutaðeigandi ríkis, til þess að fá þá meðferð sem ástand þeirra gefur tilefni til, skulu fá

- i) bætur í fríðu sem úthlutað er á kostnað hlutaðeigandi stofnunar af stofnun þar sem búseta er eða tímabundin búseta í samræmi við ákvæði laga sem sú stofnun beitir eins

- og þetta fólk heyrði undir hana, þó ekki í lengri tíma en kann að vera kveðið á um í lögum hlutaðeigandi ríkis;
- ii) bætur í reiðufé sem hlutaðeigandi stofnun greiðir í samræmi við ákvæði laga sem sú stofnun beitir eins og væru þeir á landsvæði hlutaðeigandi ríkis. Hægt er að greiða bætur í reiðufé samkvæmt samkomulagi milli hlutaðeigandi stofnunar og stofnunar þar sem búseta er eða tímabundin búseta gegnum síðarnefndu stofnunina fyrir hönd hlutaðeigandi stofnunar.
 2. a) Heimildinni sem vísað er til í staflið b) undanfarandi málsgreinar má því aðeins hafna að flutningurinn gæti skaðað heilsu viðkomandi eða framvindu læknismeðferðar.
 - b) Heimildinni sem vísað er til í staflið c) undanfarandi málsgreinar skal ekki hafna þegar eigi er hægt að láta nauðsynlega meðferð í té á landsvæði samningsaðila þar sem viðkomandi býr.
 3. Ákvæði undanfarandi málsgreina þessarar greinar skulu taka til, **mutatis mutandis**, fjölskyldumeðlima hvað varðar læknishjálp, sjúkra- og mæðrabætur. (Valkostur II)
 1. Þeir sem fullnægja skilyrðum til bótaréttar samkvæmt lögum hlutaðeigandi ríkis að teknu tilliti til, eftir því sem við á, ákvæða 3. greinar, og —
 - a) sem þannig er ástatt um að nauðsynlegt reynist að úthluta þeim bótum án tafar á meðan þeir búa tímabundið á landsvæði samningsaðila, annars en hlutaðeigandi ríkis;
 - b) sem öðlast hafa rétt til bóta er hlutaðeigandi stofnun er greiðslukræf um og sú stofnun heimilar þeim að hverfa aftur til landsvæðis samningsaðila þar sem þeir búa, annars en hlutaðeigandi ríkis, eða flytja búsetu sína til samningsaðila, annars en hlutaðeigandi ríkis; eða
 - c) sem fara til landsvæðis samningsaðila, annars en hlutaðeigandi ríkis, til þess að fá þá meðferð sem ástand þeirra gefur tilefni til, skulu fá —
 - i) bætur í fríðu sem úthlutað er af stofnun þar sem búseta er eða tímabundin búseta í samræmi við ákvæði laga sem sú stofnun beitir eins og þetta fólk heyrði undir hana;
 - ii) bætur í reiðufé sem hlutaðeigandi stofnun greiðir í samræmi við ákvæði laga sem sú stofnun beitir eins og væru þeir á landsvæði hlutaðeigandi ríkis. Hægt er að greiða bætur í reiðufé samkvæmt samkomulagi milli hlutaðeigandi stofnunar og stofnunar þar sem búseta er eða tímabundin búseta gegnum síðarnefndu stofnunina fyrir hönd hlutaðeigandi stofnunar.
 2. Ákvæði undanfarandi málsgreinar skulu taka til, **mutatis mutandis**, fjölskyldumeðlima hvað varðar læknishjálp, sjúkra- og mæðrabætur.

2. Atvinnuleysisbætur.

21. gr.

1. Atvinnulaust launafólk sem fullnægir skilyrðum til bótaréttar, sem kveðið er á um í lögum eins samningsaðila hvað varðar lyktir tryggingatímabila, starfs-, atvinnustarfsemi- eða búsetutímabila, með tilliti til, eftir því sem við á ákvæða 4. greinar, og sem flytur búsetu sína til landsvæðis annars samningsaðila, skal því aðeins talið hafa fullnægt skilyrðum til bótaréttar sem kveðið er á um í lögum síðarnefnda aðilans að það gefi sig fram við vinnumiðlun á landsvæði þess aðila og leggi fram kröfu hjá stofnun þar sem hin nýja búseta er innan 30 daga frá búferlaflutningi eða lengri tíma eftir því sem ákveðið hefur verið með gagnkvæmu samkomulagi milli samningsaðila. Bæturnar skal stofnunin, þar sem búseta er, greiða í samræmi við ákvæði laga sem sú stofnun beitir á kostnað hlutaðeigandi stofnunar fyrrnefnda aðilans,

(Valkostur I)

ekki lengur en þann tíma sem kann að vera kveðið á um í lögum þess aðila.

(Valkostur II)

ekki lengur en þann lágmarkstíma sem ákveðinn er með lögum hvors hinna tveggja hlutaðeigandi samningsaðila um sig.

(Valkostur III)

ekki lengur en þann tíma sem kveðið er á um með gagnkvæmu samkomulagi milli þessara aðila.

2. Án þess að skert séu ákvæði undanfarandi málsgreinar, skal atvinnulaus maður sem bjó þegar hann var síðast í vinnu á landsvæði samningsaðila, annars en hlutaðeigandi ríkis, hljóta bætur í samræmi við eftirfarandi ákvæði:

- a) i) starfsmaður í landamærahéraði sem er að hluta til eða óvænt atvinnulaus við verkefnið sem hann var ráðinn til skal fá bætur í samræmi við ákvæði laga hlutaðeigandi ríkis eins og hann hefði búsetu á landsvæði þess ríkis að teknu tilliti til, eftir því sem við á ákvæða 4. greinar; hlutaðeigandi stofnun skal greiða slíkar bætur;
- ii) starfsmaður í landamærahéraði sem er með öllu atvinnulaus skal fá bætur í samræmi við ákvæði laga samningsaðila á landsvæði þar sem hann býr að teknu tilliti til, eftir því sem við á ákvæða 4. gr.; stofnunin þar sem búseta er skal greiða slíkar bætur á eigin kostnað;
- b) i) starfsmaður, annar en starfsmaður í landamærahéraði, sem verður að hluta til, óvænt eða með öllu atvinnulaus og heldur áfram að vera til taks fyrir atvinnuveitanda sinn eða vinnumiðlun á landsvæði hlutaðeigandi ríkis skal fá bætur í samræmi við ákvæði laga hlutaðeigandi ríkis eins og hann byggir á landsvæði þess ríkis að teknu tilliti til, eftir því sem við á, ákvæða 4. greinar; slíkar bætur ber hlutaðeigandi stofnun að greiða; greiða;
- ii) starfsmaður, annar en starfsmaður í landamærahéraði, sem verður með öllu atvinnulaus og er til taks fyrir vinnumiðlunina á landsvæði samningsaðila þar sem hann býr eða fer aftur til þess landsvæðis skal fá bætur í samræmi við ákvæði laga þess aðila eins og hann hefði hlítt þeim lögum þegar hann var síðast í vinnu að teknu tilliti til, eftir því sem við á, ákvæða 4. greinar; slíkar bætur ber stofnun þar sem búseta er að greiða á eigin kostnað;
- iii) nú hefur sá starfsmaður sem vísað er til í staflið b) ii) þessarar greinar öðlast bótarétt hjá hlutaðeigandi stofnun samningsaðila þar sem hann síðast hlítti lögum og skal hann þá fá bætur í samræmi við ákvæði undanfarandi málsgreinar eins og hann hefði flutt búsetu sína um tíma sem ekki fer fram yfir það tímabil sem tiltekið er í undanfarandi málsgrein til landsvæðis þess samningsaðila sem vísað er til í staflið b) ii) þessarar málsgreinar.

3. Á meðan atvinnulaus maður á bótarétt í skjóli stafliðar a) i) eða stafliðar b) i) undanfarandi málsgreinar á hann ekki bótarétt samkvæmt lögum samningsaðila á landsvæði þar sem hann býr.

3. Fjölskyldubætur.

VALKOSTUR I — BARNABÆTUR.

22. gr.

1. Þeir sem hlíta lögum samningsaðila skulu að teknu tilliti til, þar sem við á, ákvæða 3. greinar, fá barnabætur vegna fjölskyldumeðlima sem búa á landsvæði annars aðila og veittar eru samkvæmt lögum fyrrnefnda aðilans eins og þessir fjölskyldumeðlimir byggju á landsvæði þess aðila.

2. Barnabætur skulu greiddar í samræmi við ákvæði laga samningsaðila þar sem bótaþeginn hlítir lögum enda þótt sá hinn sami eða réttshafi þessara bóta búi eða sé staðsettur

á landsvæði annars samningsaðila. Sé málum þannig háttað er einnig hægt að greiða bæturnar gegnum síðarnefndu stofnunina fyrir hönd hlutaðeigandi stofnunar ef fyrir hendi er samkomulag milli þeirrar stofnunar og stofnunar þar sem fjölskyldumeðlimirnir eru búsettir.

VALKOSTUR II — FJÖLSKYLDUBÆTUR.

(Valkostur A)

23. gr.

1. Þeir sem hlíta lögum samningsaðila skulu að teknu tilliti til, þar sem við á, ákvæða 3. greinar, fá fjölskyldubætur vegna fjölskyldumeðlima sem búa á landsvæði annars samningsaðila og veittar eru samkvæmt lögum síðarnefnda aðilans eins og þeir hlíttu lögum hans.

2. Fjölskyldubætur skal greiða fjölskyldumeðlimum af stofnuninni þar sem þeir búa í samræmi við ákvæði laga sem sú stofnun beitir á kostnað hlutaðeigandi stofnunar með fjárhæð sem ekki er hærri en sú bótaupphæð sem síðarnefndu stofnuninni ber að greiða.

(Valkostur B)

Þegar fjölskyldumeðlimir þess er vinnur eða býr á landsvæði samningsaðila búa á landsvæði annars samningsaðila ber stofnuninni þar sem þeir búa að greiða þeim fjölskyldubætur á sinn kostnað.

4. Iðgjaldsfrjár örorkubætur, ellilaun og dánarbætur.

(Valkostur I)

24. gr.

Þegar ekki er hægt að beita ákvæðum 8. greinar og bótaþegi, sem fær iðgjaldsfrjár örorkubætur, ellilaun eða dánarbætur án þess að fjárhæð þeirra sé háð lengd lokinna tímabila, býr á landsvæði samningsaðila, sem er annar en sá sem bótaskyldur er gagnvart honum samkvæmt lögum, er hægt að reikna bæturnar í samræmi við eftirfarandi ákvæði:

- a) þegar um örorku eða dauða er að ræða, í samræmi við hlutfallið á milli árafjölda sem búseta viðkomandi eða hins látna varaði, samkvæmt umræddum lögum, og dagsins þegar hann náði 15 ára aldri — eða hærri aldri sem ákveðinn hefur verið með gagnkvæmu samkomulagi hlutaðeigandi samningsaðila — og dagsins þegar hann varð óvinnufær, eða vegna dauðsfalls, og þá að tveim þriðju af fjölda ára á milli þessara dagsetninga án tillits til áranna eftir að komist er á eftirlaunaaldur;
- b) þegar um ellilaun er að ræða, í samræmi við hlutfallið á milli fjölda ára sem búseta viðkomandi hefur varað samkvæmt umræddum lögum, og dagsins þegar hann náði 15 ára aldri — eða hærri aldri sem ákveðinn hefur verið með gagnkvæmu samkomulagi á milli hlutaðeigandi samningsaðila — og dagsins þegar hann komst á eftirlaunaaldur, allt að 30 árum.

(Valkostur II)

Þegar ekki er hægt að beita ákvæðum 8. gr. og þegar löggjöf samningsaðila kveður bæði á um iðgjaldsskyldar og iðgjaldsfrjár örorku-, elli- eða eftirlifendabætur, skal greiða bótaþega hinar iðgjaldsfrjá örorku-, elli- eða eftirlifendabætur ef upphæð þeirra er óháð lengd búsetu og viðkomandi er búsettur á landsvæði annars samningsaðila. Bæturnar skulu greiddar í sama hlutfalli og iðgjaldsskyldar bætur sem bótaþegi á rétt á í hlutfalli við heildarupphæð iðgjaldsskyldra bóta sem hann ætti rétt á ef hann hefði lokið allri tímalengdinni sem bótarétturinn byggist á.

V. REGLUR UM ÓTILHLÝÐILEGAR TVÍGREIÐSLUR.

25. gr.

Ákvæði í lögum samningsaðila um lækun, frestun eða niðurfellingu bóta, þegar um er að ræða ótilhlýðilegar tvígreiðslur auk annarra bóta eða annarra tekna eða þegar sá, sem

annars ætti bótarétt, er í vinnu eða hefur atvinnustarfsemi með höndum, skulu einnig gilda um bótaþega, jafnvel hvað varðar bætur sem áunnar eru samkvæmt lögum annars samningsaðila eða um tekjur eða vinnu eða atvinnustarfsemi sem fram fer á landsvæði annars samningsaðila. Sé þessari reglu beitt skal hins vegar ekki tekið tillit til hliðstæðra bóta hvað varðar öryrkja, aldraða, eftirlifendur eða atvinnusjúkdóma sem stofnanir tveggja eða fleiri samningsaðila úthluta í samræmi við ákvæði 8. greinar eða 18. greinar staflið b).

26. gr.

Þegar bótaþegi, sem þiggur bætur samkvæmt lögum eins samningsaðila, á einnig bótarétt samkvæmt lögum eins eða fleiri annarra samningsaðila skulu eftirfarandi reglur gilda:

- a) Þegar beiting ákvæða laga tveggja eða fleiri samningsaðila hefði í för með sér samfarandi lækkun, frestun eða niðurfellingu slíkra bóta, má ekki lækka neinar þeirra, fresta þeim eða fella niður hvað nemur hærri fjárhæð en þeirri er fengist með því að deila í fjárhæðina sem lækkuð er, frestað eða felld niður, í samræmi við lög sem gilda um úthlutun bóta, með þeirri tölu bóta sem háðar eru lækkun, frestun eða niðurfellingu og bótaþeginn á rétt á;
- b) Þrátt fyrir það sem að framan greinir skal, þegar viðkomandi bætur eru örorkubætur, ellilaun eða dánarbætur sem stofnun samningsaðila greiðir í samræmi við ákvæði 8. greinar, hlutaðeigandi stofnun einungis taka tillit til þeirra bóta, tekna eða þóknunar sem valda lækkun, frestun eða niðurfellingu greiðslukræfra bóta, til þess að lækka, fresta eða fella niður þá fjárhæð sem vísað er til í 2. málsgrein eða 5. málsgrein 8. greinar, en ekki til þess að reikna út þá áætluðu upphæð sem vísað er til í 3. og 4. málsgrein fyrrnefndrar 8. greinar. Samt sem áður skal tekið tillit til slíkra bóta, tekna eða þóknunar aðeins að þeim hluta sem fjárhæð þeirra svarar til hlutfalls lokinna tímabila svo sem mælt er fyrir um í 5. málsgrein 8. greinar.

27. gr.

Þegar einhver á tilkall til læknishjálpar eða sjúkrabóta, samkvæmt lögum tveggja eða fleiri samningsaðila, má einungis úthluta slíkum bótum samkvæmt lögum aðila á landsvæði þar sem sá maður býr, eða ef hann ekki býr á landsvæði einhvers þessara aðila, einungis samkvæmt lögum aðila sem þessi maður eða sá sem umræddur bótaréttur byggist á var síðast háður.

28. gr.

Þegar einhver á tilkall til mæðralauna samkvæmt lögum tveggja eða fleiri samningsaðila má einungis úthluta slíkum bótum samkvæmt lögum aðila á landsvæði þar sem fætt var. Hafi fæðingin ekki átt sér stað á landsvæði eins þessara aðila má einungis úthluta bótum samkvæmt lögum aðila sem þessi maður eða sá sem umræddur bótaréttur byggist á var síðast háður.

29. gr.

1. Þegar mannlát verður á landsvæði samningsaðila er einungis hægt að viðurkenna rétt til dánarbóta sem áunnist hafa samkvæmt lögum þess aðila, en réttur sem áunnist hefur samkvæmt lögum einhvers annars samningsaðila fellur niður.

2. Þegar mannlát verður á landsvæði samningsaðila og réttur til dánarbóta hefur einungis áunnist samkvæmt lögum tveggja eða fleiri annarra samningsaðila er aðeins hægt að halda þeim rétti sem áunnist hefur samkvæmt lögum samningsaðila þar sem hinn látni var síðast háður lögum, en réttur sem áunnist hefur samkvæmt lögum einhvers annars samningsaðila fellur niður.

3. Þegar mannlát verður utan landsvæðis samningsaðilanna og réttur til dánarbóta hefur áunnist samkvæmt lögum tveggja eða fleiri samningsaðila er einungis hægt að halda

rétti sem áunnist hefur samkvæmt lögum samningsaðila þar sem hinn látni var síðast háður lögum, en réttur sem áunnist hefur samkvæmt lögum einhvers annars samningsaðila fellur niður.

(Valkostur I)

30. gr.

Þegar sömu fjölskyldumeðlimir eiga rétt á barnabótum fyrir sama tímabil, samkvæmt ákvæðum 22. greinar og samkvæmt lögum samningsaðila á landsvæði þar sem þessir fjölskyldumeðlimir búa, skal réttur til barnabóta sem greiðsluskyldar eru samkvæmt lögum síðarnefnda aðilans falla niður. Sé hins vegar um að ræða að fjölskyldumeðlimir hafi atvinnu á landsvæði umrædds aðila skal þeim rétti haldið en réttur til barnabóta samkvæmt ákvæðum 22. greinar fellur niður.

(Valkostur II)

Þegar sömu fjölskyldumeðlimir eiga rétt á barnabótum fyrir sama tímabil samkvæmt ákvæðum 22. greinar og samkvæmt lögum samningsaðila á landsvæði þar sem þessir fjölskyldumeðlimir búa, skal réttur til fjölskyldubóta samkvæmt ákvæðum 22. greinar falla niður.

VI. ÝMIS ÁKVÆÐI.

31. gr.

Læknisskoðanir sem mælt er fyrir um samkvæmt lögum eins samningsaðila má stofnun, þar sem búseta er eða tímabundin búseta, framkvæma á landssvæði annars aðila að beiðni stofnunar sem beitir þeim lögum. Í slíkum tilfellum ber að líta svo á að þær hafi verið framkvæmdar á landsvæði fyrrnefnda aðilans.

32. gr.

1. Til þess að reikna út fjárhæð iðgjalda sem gjaldkræf eru hjá stofnun samningsaðila ber að taka tillit til, eftir því sem við á, tekna sem aflað er á landsvæði einhvers annars samningsaðila.

2. Endurheimt iðgjalda sem greiða skal stofnun eins samningsaðila má framkvæma á landsvæði annars samningsaðila í samræmi við stjórnsluvenjur og er hún háð þeim tryggingum og forgangi sem við á við endurheimt iðgjalda sem hlutaðeigandi stofnun síðarnefnda aðilans á rétt á.

33. gr.

Allar undanþágur frá eða lækkun á sköttum, stimpilgjaldi, lögskipuðum gjöldum eða skráningargjöldum sem kveðið er á um í lögum eins samningsaðila í sambandi við skilríki eða skjöl sem krafist er að lögð séu fram í samræmi við lög þess aðila, skulu einnig ná til hliðstæðra skilríkja og skjala sem krafist er að lögð séu fram samkvæmt lögum annars samningsaðila eða samkvæmt þessum tillögum um ákvæði.

34. gr.

1. Hlutaðeigandi stjórnvöld samningsaðila geta tilnefnt samstarfsaðila sem veitt er umboð til að hafa bein samskipti sín á milli og við stofnanir hvers samningsaðila að því tilskildu að hlutaðeigandi stjórnvöld þess aðila hafi heimilað þeim það.

2. Allar stofnanir samningsaðila og ennfremur hver sá, sem býr eða býr tímabundið á landsvæði samningsaðila, getur snúið sér til stofnunar annars samningsaðila annað hvort beint eða fyrir milligöngu samstarfsaðilanna.

35. gr.

1. Allar deilur sem upp kunna að koma milli tveggja eða fleiri samningsaðila varðandi túlkun eða beitingu þessara tillagna um ákvæði skal útkljá með beinum samningum á milli hlutaðeigandi stjórnvalda viðkomandi samningsaðila.

2. Sé ekki hægt að útkljá deiluna innan sex mánaða frá upphafi samningaumleitana skal hún lögð í gerðadóm; skipun þess dóms og starfshætti skal ákveða með gagnkvæmu samkomulagi viðkomandi samningsaðila.

3. Niðurstöður gerðadóms skulu bindandi og endanlegar.

VII. ÁKVÆÐI VARÐANDI VARÐVEISLU RÉTTINDA Í SAMSKIPTUM MILLI LÍF-EYRISSJÓÐA EÐA VIÐ ÞÁ.

VALKOSTUR I.

36. gr.

1. Þegar maður hættir að hlíta lögum samningsaðila þar sem hann hefur verið skráður í lífeyrissjóð áður en það tjón varð sem veitti honum rétt til að fá greidda þá fjárhæð sem honum er færð til tekna, getur hann að eigin ósk annað hvort fengið alla fjárhæðina greidda eða látið yfirfæra hana til stofnunar sem hann er aðili að á landsvæði samningsaðila þar sem hann nú hlítir lögum.

2. Sé stofnunin sjálf lífeyrissjóður skal fjárhæðin sem yfirfærð er færð til tekna á reikning sem þessi stofnun opnar í nafni viðkomandi.

3. Sé stofnunin, sem um ræðir í 1. málsgrein þessarar greinar, lögbær með tilliti til ellilauna skal greiða hlutadeigandi stofnun upphæðina sem yfirfærð er til þess að viðkomandi geti endurkeypt réttindatímabil og öðlist þannig eða efli bótarétt sinn eða til þess að auka réttindi hans samkvæmt lögum sem þessi stofnun beitir. Aðferðin sem beitt er þegar réttindatímabil eru endurkeypt skal ákveðin annað hvort í samræmi við ákvæði þeirra laga eða með gagnkvæmu samkomulagi viðkomandi samningsaðila.

37. gr.

Þegar maður hættir að hlíta lögum samningsaðila þar sem hann átti tilkall til eftirlauna og flytur á landsvæði annars samningsaðila þar sem hann lögum samkvæmt er skráður í lífeyrissjóð áður en hann öðlast rétt til eftirlauna samkvæmt lögum fyrrnefnda aðilans, (Valkostur A) heldur hann og eftirlifendur hans eftirlaunarétti þar til skilyrðum sem sett eru fyrir greiðslu eftirlauna, hefur verið fullnægt. Sé þessum skilyrðum ekki fullnægt skulu samanlögð iðgjöld sem þessi aðili hefur greitt eða greidd eru vegna hans yfirfærast til lífeyrissjóðsins með þeim skilyrðum sem ákveðin eru með gagnkvæmu samkomulagi milli hlutadeigandi aðila.

(Valkostur B) iðgjöldin sem þessi maður greiðir eða greidd eru fyrir hans hönd skal yfirfæra til lífeyrissjóðsins samkvæmt ákvæðum sem sett hafa verið með gagnkvæmu samkomulagi milli viðkomandi samningsaðila.

VALKOSTUR II.

38. gr.

1. Geri lög samningsaðila öflun, varðveislu eða endurheimt eftirlaunaréttar háð lyktum tryggingatímabila, starfs-, atvinnustarfsemi- eða búsetutímabila skal, þegar tímabil eru lögð saman, stofnun sem beitir þeim lögum taka tillit til tímabila á meðan sá maður var skráður hjá lífeyrissjóði og þurfti að greiða iðgjöld í þann sjóð.

2. Fullnægi viðkomandi skilyrðum til greiðslu eftirlauna, að teknu tilliti til 1. málsgreinar þessarar greinar, skal ákveða fjárhæð eftirlaunanna í samræmi við 8. til 13. grein.

3. Geri lög samningsaðila greiðslu fjárhæða, sem færðar eru til tekna á reikning þess sem er í lífeyrissjóði, háða lyktum iðgjaldatímabila skal, þegar tímabil eru lögð saman, stofnun sem beitir þeim lögum taka tillit til tryggingatímabila, starfs-, atvinnustarfsemi- og búsetutímabila sem lokið er samkvæmt lögum samningsaðila þar sem viðkomandi var aðili að eftirlaunakerfi.

VIÐAUKI II

Tillaga um ákvæði til samræmingar á tvíhliða eða fjölhliða gjörningum á sviði almannatrygginga.

1. gr.

Í þessu samkomulagi —

- a) merkir orðið „samningsaðili“ öll ríki sem eiga aðild að Alþjóðavinnuálastofnuninni og bundin eru af þessu samkomulagi;
- b) tekur orðið „löggjöf“ til allra almannatryggingareglna og laga og reglugerða;
- c) hefur orðið „flóttamaður“ þá merkingu sem því er gefin í 1. gr. Samþykktarinnar um stöðu flóttamanna frá 28. júlí 1951 og 2. málsgr. 1. gr. í Bókun um stöðu flóttamanna frá 31. janúar 1967, án landfræðilegra takmarka;
- d) hefur hugtakið „ríkisfangslaus maður“ þá merkingu sem því er gefið í 1. gr. Samþykktarinnar um stöðu fólks án ríkisfangs frá 28. september 1954;
- e) merkir orðið „gjörningur“ alla tvíhliða eða fjölhliða gjörninga varðandi varðveislu réttinda á meðan verið er að afla þeirra í almannatryggingakerfi og eru bindandi eða koma til með að vera bindandi fyrir tvo eða fleiri samningsaðila;
- f) merkir orðið „stofnun“ hvern þann aðila eða stjórnvald sem bera beina ábyrgð á framkvæmd laga samningsaðila í heild eða hluta þeirra;
- g) merkir orðið „tryggingatímabil“ iðgjaldatímabil, starfs-, atvinnustarfsemi- eða búsetutímabil sem samkvæmt gildandi lögum eru skilgreind eða viðurkennd sem tryggingatímabil eða önnur þau tímabil sem samkvæmt þeim lögum teljast jafngild tryggingatímabilum;
- h) merkja orðin „starfstímabil“ og „tímabil atvinnustarfsemi“ tímabil sem samkvæmt gildandi lögum eru skilgreind eða viðurkennd sem slík og önnur þau tímabil sem samkvæmt þeim lögum teljast jafngild starfstímabilum eða tímabilum atvinnustarfsemi;
- i) merkir orðið „búsetutímabil“ búsetutíma sem samkvæmt gildandi lögum er skilgreindur eða viðurkenndur sem slíkur;
- j) merkir orðið „bætur“ allar bætur í fríðu og í reiðufé sem veittar eru í hverju tilviki, þar á meðal dánarbætur og —
 - i) bætur í fríðu, bætur sem eiga að fyrirbyggja hvert það tilfelli sem almannatryggingar taka til, sjúkráþjálfun og starfsendurhæfingu;
 - ii) bætur í reiðufé sem koma í heild úr opinberum sjóðum, allar hækkanir, endurmatsgreiðslur uppbótargreiðslna og allar bætur sem veittar eru til þess að viðhalda eða auka starfsgetu, greiðslur í heilu lagi sem geta verið greiddar í stað eftirlauna og, þar sem við á, allar greiðslur í formi endurgreiddra iðgjalda.

2. gr.

Á þeim vettvangi er þetta samkomulag tekur til skal yfirfæra ákvæði hvers gjörnings, sem bindur tvo eða fleiri samningsaðila, til þegna allra annarra samningsaðila svo og flóttamanna og fólks án ríkisfangs sem býr á landsvæði einhvers samningsaðila.

3. gr.

Þetta samkomulag skal gilda fyrir alla þá sem ákvæði tveggja eða fleiri gjörninga taka til.

4. gr.

1. Ákvæði gjörnings, sem bindur tvo eða fleiri samningsaðila hvað tekur til samlagningar tryggingatímabila, starfs-, atvinnustarfsemi- eða búsetutímabila skulu, til þess að hægt sé að öðlast bótarétt, viðhalda bótarétti eða endurheimta bótarétt, gilda um hliðstæð tímabil sem lokið er samkvæmt lögum einhvers annars samningsaðila sé hann bundinn umræddum aðilum með gjörningi sem einnig hefur að geyma ákvæði varðandi samantekt slíkra tímabila svo framarlega sem tímabilin sem leggja á saman skarast ekki.

2. Beiti stofnun samningsaðila, samkvæmt ákvæðum 1. málsgreinar þessarar greinar, ákvæðum tveggja eða fleiri gjörninga sem fela í sér ólíkar aðferðir við samlagningu tímabila, skal sú stofnun eingöngu beita þeim ákvæðum sem eru hagstæðust fyrir viðkomandi.

3. Sé um að ræða bætur, sem samkvæmt öllum gjörningum þar að lútandi eru eingöngu veittar samkvæmt lögum eins samningsaðila, er samlagningin, sem vísað er til í 1. málsgrein þessarar greinar, einungis gerð að því marki er nauðsynlegt er til þess að öðlast, viðhalda eða endurheimta rétt til hagstæðustu bóta sem kveðið er á um í lögum þessum.

5. gr.

1. Sé ákvæðum 4. greinar beitt eru örorkubætur, ellilaun og dánarbætur úrskurðaðar í samræmi við ákvæði 2. til 4. málsgreinar þessarar greinar.

2. Styðjist allir þar að lútandi gjörningar við úthlutunaraðferðina, skal stofnun hvers samningsaðila beita ákvæðum gjörninga sem sá aðili er bundinn af, að teknu tilliti til samlagningar tímabila, sé hún gerð í samræmi við ákvæði 1. og 2. málsgreina 4. greinar; samt sem áður skal hún einungis greiða hæstu bótafjárhæð sem úrskurðuð er samkvæmt þessum gjörningi.

3. Styðjist allir þar að lútandi gjörningar við aðlögunaraðferðina, skal stofnun samningsaðila sem greiða ætti bæturnar taka tillit til ákvæða 4. greinar.

4. Styðjist allir þar að lútandi gjörningar bæði við úthlutunaraðferðina og aðlögunaraðferðina, skal stofnun hvers samningsaðila beita ákvæðum gjörnings sem sá aðili er bundinn af, að teknu tilliti til samlagningar tímabila sem gerð er samkvæmt ákvæðum 4. greinar; samt sem áður skal einungis úthluta viðkomandi manni bótum sem fást með beitingu aðferðar sem er honum hagstæðust.

Fylgiskjal III.

Tillaga nr. 168

um starfsendurhæfingu og atvinnumál fatlaðra.

Allsherjarþing Alþjóðavinnuálastofnunarinnar, er kom saman til 69. þingsetu sinnar í Genf hinn 1. júní 1983, eftir kvaðningu stjórnar Alþjóðavinnuálastofnunar, vísar til gildandi alþjóðastaðla í Tillögunni um starfsendurhæfingu fatlaðra frá 1955, vísar til þess að síðan tillagan frá 1955 um starfsendurhæfingu fatlaðra tók gildi hafa umtalsverðar framfarir orðið í viðhorfum til þarfar á endurhæfingu, til umfangs og skipulags endurhæfingarþjónustu og laga og aðgerða margra aðildarríkja hvað varðar málefni sem sú tillaga tekur til,

hefur til hliðsjónar að allsherjarþing Samcinuðu þjóðanna lýsti árið 1981 Alþjóðaár fatlaðra, undir kjörorðinu „full hlutdeild og jafnrétti“ og að viðtækri alþjóðaframkvæmda-áætlun er ætlað að tryggja raunhæfar aðgerðir á alþjóðavettvangi og í hverju landi til að gera að veruleika „fulla hlutdeild“ fatlaðra í samfélaginu og „jafnrétti“ þeim til handa,

telur að með framförum þessum sé orðið tímabært að setja nýja alþjóðastaðla um þessi mál sem miði að því að tryggja öllum hópum fatlaðra í dreifbýli sem þéttbýli sömu tækifæri og sömu meðhöndlun hvað varðar atvinnu og aðlögun að samfélaginu,

hefur samþykkt ákveðnar ábendingar varðandi starfsendurhæfingu sem er fjórða mál á dagskrá þingsins,

hefur ákveðið að þessar ábendingar skuli gerðar í tillöguformi til viðbótar Samþykkt um starfsendurhæfingu og atvinnumál fatlaðra, 1983 og Tillögu um starfsendurhæfingu fatlaðra, 1955,

gerir það í dag hinn 20. júní 1983 eftirfarandi tillögu sem nefndist Tillaga um starfsendurhæfingu og atvinnumál fatlaðra, 1983.

I. KAFLI SKILGREINING OG GILDISSVIÐ.

1. Við framkvæmd þessarar tillögu og Tillögunnar um starfsendurhæfingu fatlaðra frá 1955, ættu aðildarríki að líta svo á að hugtakið „fatlaður“ merki einstakling sem hefur verulega skerta möguleika til að tryggja sér starf við hæfi, halda því og vinna sig upp vegna viðurkenndrar líkamlegrar eða andlegrar fötlunar.

2. Við framkvæmd þessarar tillögu og Tillögunnar um starfsendurhæfingu fatlaðra frá 1955, ættu aðildarríki að líta svo á að tilgangurinn með starfsendurhæfingu, eins og kveðið er á um í síðari tillögunni, sé að gera fötludum manni kleift að tryggja sér starf við hæfi, halda því og vinna sig upp og þannig sé stuðlað að aðlögun hans eða enduraðlögun að samfélaginu.

3. Ákvæðum þessarar tillögu ætti hvert aðildarríki að beita með aðgerðum sem eru í samræmi við ríkjandi aðstæður og starfshætti í landinu.

4. Allir hópar fatlaðra ættu að eiga aðgang að starfsendurhæfingu.

5. Þegar verið er að skipulagja og láta í té þjónustu vegna starfsendurhæfingar og vinnu fatlaðra ætti, hvenær sem hægt er, að nota með nauðsynlegum breytingum þá starfsráðgjöf, starfsþjálfun, vinnumiðlun, atvinnu, aðra tengda þjónustu sem fyrir hendi er fyrir launafólk á hinum almenna vinnumarkaði.

6. Starfsþjálfun ætti að hefja svo fljótt sem auðið er. Í því skyni ættu heilbrigðiskerfi og aðrir sem bera ábyrgð á læknisfræðilegri og félagslegri endurhæfingu að hafa fasta samvinnu við þá sem bera ábyrgð á starfsendurhæfingu.

II. KAFLI STARFSENDURHÆFING OG ATVINNA.

7. Fatlaðir ættu að hafa sömu tækifæri og hljóta sömu meðhöndlun og aðrir hvað það snertir að fá starf, halda því og vinna sig upp í starfi sem er í samræmi við eigið val og hæfni þegar því verður við komið.

8. Þegar komið er á fót starfsendurhæfingu og ráðningarþjónustu fyrir fatlaða ætti að virða regluna um jöfn tækifæri og meðhöndlun hvað varðar vinnandi karla og konur.

9. Ekki skal líta svo á að með sérstökum jákvæðum aðgerðum sem miða að því að fatlaðir launþegar hljóti sömu meðferð og meðhöndlun og aðrir launþegar sé verið að mismuna öðru launafólki.

10. Gera ætti ráðstafanir til að skapa fötludum atvinnutækifæri sem eru sambærileg við gildandi atvinnu- og launakjör á hinum almenna vinnumarkaði.

11. Slíkar ráðstafanir, að viðbættum þeim sem taldar eru upp í VII. kafla Tillögunnar um starfsendurhæfingu fatlaðra, ættu að taka til þess:

- a) að gerðar verði viðeigandi ráðstafanir til þess að skapa atvinnutækifæri á hinum opna vinnumarkaði, m. a. að atvinnurekendum verði veitt fjárhagsleg hvatning til þess að örva þá til að sjá fötludum fyrir þjálfun og síðan atvinnu, og cinnig til að gera breytingar sem sanngjarnar megj teljast á vinnustöðum, í verkhönnun, í tækjum og vélbúnaði og í skipulagi til þess að auðvelda slíka þjálfun og starfsráðningu;
- b) að veitt verði opinber aðstoð til þess að koma á fót ýmis konar verndaðri vinnu fyrir fatlað fólk sem ekki á greiðan aðgang að opnum vinnumarkaði;
- c) að hvatt verði til samstarfs milli verndaðra vinnustaða og verkstæða um málefni varðandi skipulagningu og stjórnun til þess að bæta vinnuástöðu þeirra starfsmanna sem fatlaðir eru og, þegar við verður komið, til þess að aðstoða við að búa þá undir vinnu við eðlilegar aðstæður;
- d) að veitt verði opinber aðstoð til starfsþjálfunar, starfsráðgjafar, verndaðrar vinnu og ráðningarþjónustu fyrir fatlaða sem félög reka;
- e) að hvatt verði til stofnunar og þróunar samvinnufélaga fatlaðra og fyrir fatlaða sem, og ef við á, standa opin launafólki almennt;

- f) að veitt verði opinber aðstoð til að koma á fót og byggja upp smáíðnað, samvinnuverkstæði og önnur verkstæði af fötludum og fyrir fatlaða (sem, og ef við á, standa opin launafólki almennt) svo framarlega sem slíkir vinnustaðir uppfylla lágmarkskröfur;
- g) að fjarlægð verði í áföngum, ef nauðsynlegt er, efnisleg fyrirstaða, hindranir í samgöngum og tálmar sem snerta umferð, aðgang að húsakynnum og frjálst svigrúm á stöðum þar sem þjálfun fatlaðra fer fram og þeir starfa; taka ætti mið af stöðlum, eftir því sem við á, í nýjum opinberum byggingum og búnaði;
- h) að auðveldaðar verði, þegar hægt er og við á, samgöngur til og frá endurhæfingar- og vinnustöðum í samræmi við þarfir fatlaðra;
- i) að hvatt verði til að upplýsingum sé dreift þegar dæmi eru þess að vel hafi tekist til og aðlögun fatlaðra að starfi hafi tekist vel;
- j) að veitt verði undanþága frá álagningu hvers konar skatta og annarra gjalda sem lögð eru á við innflutning eða síðar eru lögð á sérstaka hluti, efni til þjálfunar eða tækjabúnað fyrir endurhæfingarstöðvar, vinnustaði, vinnuveitendur og fatlaða og á sérstök hjálpartæki og búnað sem með þarf til þess að aðstoða fatlaða við að tryggja sér starf og halda því;
- k) að gerðar verði ráðstafanir varðandi hlutastörf og aðra vinnutilhögun í samræmi við getu fatlaðra sem ekki hentar að byrja í fullu starfi og fullt starf hentar ef til vill aldrei;
- l) að framkvæmdir verði rannsóknir og hægt verði að nota niðurstöður þeirra í sambandi við ýmsar tegundir fötlunar til þess að auðvelda þátttöku fatlaðra í almennu atvinnulífi;
- m) að veitt verði, eftir því sem við á, opinber aðstoð til að útiloka þann möguleika að misnotkun eigi sér stað innan ramma starfsendurhæfingar og verndaðrar vinnu og til þess að auðvelda flutning út á hinn opna vinnumarkað.

12. Þegar gerðar eru áætlanir varðandi aðlögun eða enduraðlögun fatlaðra að atvinnulífi og samfélagi ætti að taka tillit til hvers konar þjálfunar þar á meðal, þar sem nauðsynlegt er og við á, starfsundirbúnings og þjálfunar, þjálfunar á sérsviðum, þjálfunar í daglegum störfum, í lestri og skrift og á öðrum sviðum sem falla undir starfsendurhæfingu.

13. Til þess að tryggja aðlögun eða enduraðlögun fatlaðra að almennu atvinnulífi og um leið að samfélaginu ætti að taka mið af hver þörfin er fyrir sérstaka aðstoð, þar með talið að láta í té aðstoð, tækjabúnað og viðvarandi þjónustu, til þess að gera fötludum kleift að tryggja sér starf við hæfi, halda því og vinna sig upp.

14. Fylgjast ætti með starfsendurhæfingu fatlaðra til þess að meta árangur hennar.

III. KAFLI

ÞÁTTTAKA Í SAMFÉLAGINU.

15. Starfsendurhæfingarþjónusta ætti að skipuleggja og starfrækja bæði í þéttbýli og dreifbýli og í afskekktum byggðarlögum með eins mikilli samfélagslegri þátttöku og kostur er, einkum með þátttöku fulltrúa atvinnurekenda, launafólks og samtaka fatlaðra.

16. Samfélagslega þátttöku í skipulagningu starfsendurhæfingarþjónustu ætti að auðvelda með vandlega skipulögðum almennum upplýsingum í þeim tilgangi:

- a) að fræða fatlaða og, ef þurfa þykir, fjölskyldur þeirra, um rétt þeirra og tækifæri á vinnumarkaðnum; og
- b) að yfirstíga fordóma, rangtúlkningar og viðhorf sem eru andsnúin ráðningu fatlaðra til starfa og aðlögun þeirra eða enduraðlögun að samfélaginu.

17. Forystumenn sveitarfélaga og hópar, þar á meðal fatlaðir og samtök þeirra, ættu að hafa samvinnu við stjórnvöld sem fara með heilbrigðismál, félagsmál, vinnumál, menntamál og verkalyðsmál og önnur hlutaðeigandi stjórnvöld, til þess að kanna þarfir fatlaðra í samfélaginu og tryggja, þegar hægt er, að fatlaðir eigi hlutdeild að starfsemi og þjónustu sem almenningi stendur til boða.

18. Starfsendurhæfingu og vinnumiðlun fyrir fatlaða ætti að aðlaga ríkjandi stefnu í samfélagsþróun og fá til þess, þar sem við á, fjárhagslega, efnislega og tæknilega aðstoð.

19. Opinbera viðurkenningu ættu þau sjálfboðaliðasamtök að hljóta sem hafa getið sér sérstaklega góðan orðstír fyrir að veita starfsendurhæfingarþjónustu og fyrir að gera fötluðum kleift að aðlagast eða enduraðlagast atvinnulífi samfélagsins.

IV. KAFLI STARFSENDURHÆFING Í DREIFBÝLI.

20. Gera ætti sérstakar ráðstafanir til þess að tryggja að fatlaðir í dreifbýli og í afskekktum byggðarlögum hljóti sams konar starfsendurhæfingarþjónustu og með sömu skilyrðum og veitt er í þéttbýli. Uppbygging slíkrar þjónustu ætti að vera óaðskiljanlegur þáttur í almennri byggðastefnu í dreifbýli.

21. Í þessu skyni ætti, þar sem við á, að gera ráðstafanir til þess:

- a) að fela þeirri starfsendurhæfingarþjónustu sem fyrir er í byggðarlaginu eða, sé hún ekki fyrir hendi, starfsendurhæfingarþjónustu á þéttbýlissvæðum, að vera miðstöð endurbjálfunar starfsfólks í dreifbýli;
- b) að koma á fót hreyfanlegum starfsendurhæfingarsveitum til þess að þjóna fötluðum í dreifbýli og starfa sem miðstöðvar fyrir dreifingu upplýsinga um þjálfun og atvinnutækifæri fyrir fatlaða í dreifbýli;
- c) að þjálfar fólk í dreifbýli sem vinnur að félagslegum umbótum og byggðaðróun í starfsaðferðum við endurhæfingu;
- d) að afla lána, framlaga eða tækja og efnis til að hjálpa fötluðum í dreifbýli til að koma á fót samvinnufélögum og stjórnar þeim eða vinna á eigin vegum við heimilsiðnað eða jarðrækt, handiðn eða önnur störf;
- e) að samræma aðstoð við fatlaða þeirri byggðaðróun sem er fyrir hendi eða áætluð;
- f) að auðvelda fötluðum að komast yfir húsnæði innan hóflegrar fjarlægðar frá vinnustaðnum.

V. KAFLI ÞJÁLFUN STARFSLIÐS.

22. Að viðbættum sérþjálfuðum endurhæfingarráðgjöfum og sérfræðingum ætti að gefa öllum öðrum sem tengjast starfsendurhæfingu fatlaðra og stuðla að fjölgun atvinnutækifæra kost á þjálfun eða kynningu á endurhæfingarmálefnum.

23. Þeir sem starfa við starfsráðgjöf, starfsþjálfun og ráðningar launþega almennt ættu að hafa næga þekkingu á fötlun og þeim hömlum sem hún setur og þekkingu á stöðþjónustu sem fánleg er til þess að auðvelda fötluðum cfnahagslega og félagslega aðlögun. Slíku fólki ætti að veita tækifæri til að endurnýja þekkingu sína og auka reynslu sína á þessu sviði.

24. Þjálfun, menntun og laun fólks sem starfar við starfsendurhæfingu og þjálfun fatlaðra ættu að vera sambærileg við það sem gerist um fólk sem starfar við almenna starfsþjálfun og hefur svipaðar skyldur og ber svipaða ábyrgð; tækifæri til stöðuhækkana ættu að vera sambærileg fyrir báða sérfræðingahópana og hvetja ætti til þess að starfsmenn flytjist til milli starfsendurhæfingar og almennrar starfsþjálfunar.

25. Þar sem við á ætti hluti af almennri þjálfun starfsfólks í starfsendurhæfingu á vernduðum vinnustöðum og verkstæðum að vera þjálfun í verkstæðisstjórn og í framleiðslu og markaðssetningu.

26. Þegar ekki er tiltækt nægilega margt starfsfólk við starfsendurhæfingu ætti að kanna hvort gera eigi ráðstafanir til að fræða og þjálfa aðstoðarmenn og aukafólk í endurhæfingu. Slíka aðstoðarmenn og aukafólk ætti þó ekki að ráða til frambúðar í stað starfsfólks með fullkomna þjálfun. Þegar mögulegt er ætti að gera ráðstafanir til frekari þjálfunar slíks starfsfólks til þess að gera það jafnhæft þjálfuðu starfslíði.

27. Þar sem við á ætti að stuðla að því að komið verði á fót í héruðum og sveitum þjálfunarmiðstöðvum fyrir starfsfólk sem vinnur við starfsendurhæfingu.

28. Starfsfólk sem vinnur við starfskynningu, starfsþjálfun og vinnumiðlun fyrir fatlaða ætti að hafa rétta þjálfun og reynslu til að kunna skil á hreyfivandamálum sem fatlað fólk kann að eiga við að stríða og ætti eftir bestu getu að koma til móts við þarfirnar sem af þeim skapast.

29. Þar sem við á ætti að gera ráðstafanir til þess að hvetja fatlaða til að taka þátt í þjálfun fyrir fólk sem vinnur við starfsendurhæfingu og auðvelda aðgang þeirra að starfi á endurhæfingarsviðinu.

30. Samráð ætti að hafa við fatlaða og samtök þeirra um uppbyggingu, ráðstafanir og þjálfunaráætlanir fyrir starfsfólk sem vinnur við starfsendurhæfingu.

VI. KAFLI

FRAMLAG SAMTAKA ATVINNUREKENDA OG LAUNAFÓLKS TIL UPPBYGGINGAR STARFSENDURHÆFINGARÞJÓNUSTU.

31. Samtök atvinnurekenda og launafólks ættu að taka upp stefnu sem miðar að því að auka þjálfun fatlaðra og skapa þeim hentuga atvinnu til jafns við aðra launþega.

32. Samtök atvinnurekenda og launafólks ættu í samráði við fatlaða og samtök þeirra að geta lagt sitt af mörkum til að móta stefnu varðandi skipulag og uppbyggingu starfsendurhæfingarþjónustu og til þess að gera rannsóknir og tillögur um lagasetningu á þessu sviði.

33. Hvenær sem hægt er og við á ættu fulltrúar samtaka atvinnurekenda, launafólks og fatlaðra að eiga sæti í nefndum og ráðum starfsendurhæfingar- og þjálfunarstöðva sem fatlað fólk notar og þar sem teknar eru ákvarðanir um stefnu og tæknileg atriði með tilliti til þess að tryggja að áætlanir um starfsendurhæfingu séu í samræmi við þarfir mismunandi þátta efnahagslífsins.

34. Hvenær sem hægt er og við á ættu fulltrúar atvinnurekenda og launafólks í fyrirtækinu að hafa samvinnu við viðkomandi sérfræðinga um að athuga möguleika á starfsendurhæfingu og úthlutun starfa til fatlaðra, sem ráðnir eru á vegum þess fyrirtækis, og um að veita atvinnu öðrum sem eru fatlaðir.

35. Hvenær sem hægt er og við á ætti að hvetja fyrirtæki til að stofna eða viðhalda eigin starfsendurhæfingarþjónustu, þar með talin ýmiss konar vernduð vinna, í nánú samstarfi við starfsendurhæfingarstöðvar sveitarfélaga og annarra aðila.

36. Hvenær sem hægt er og við á ættu samtök atvinnurekenda að gera ráðstafanir til:

- a) að veita meðlimum sínum ráðleggingar varðandi starfsendurhæfingarþjónustu sem hægt væri að veita fötludum launþegum;
 - b) að hafa samvinnu við nefndir og stofnanir sem stuðla að enduraðlögun fatlaðra að virku atvinnulífi, t. d. með því að veita upplýsingar um vinnuaðstæður og starfskröfur sem fatlaðir verða að uppfylla;
 - c) að veita meðlimum sínum ráðleggingar um lagfæringar sem hægt væri að gera fyrir fatlaða launþega á skyldustörfum eða vegna breytinga á kröfum sem gerðar eru í sambandi við störf við hæfi;
 - d) að veita meðlimum sínum ráðleggingar í því sambandi að athuga hvaða áhrif endurskipulagning framleiðsluáferða kynni að hafa til þess að fatlaðir séu ekki settir til rangra starfa af vangá;
37. Hvenær sem hægt er og við á ættu launþegasamtök að gera ráðstafanir til:
- a) að stuðla að þátttöku fatlaðra í umræðum á vinnustað og í starfsmannaráðum eða í hverjum þeim hópi öðrum sem er málsvari launþega;
 - b) að gera tillögur um leiðbeiningar varðandi starfsendurhæfingu og vernd launþega sem verða fyrir fötlun af völdum veikinda eða slyss, hvort heldur sem það er í sambandi við vinnu eður ei, og hafa slíkar leiðbeiningar í gagnkvæmum samningum, reglugerðum og gerðardómsúrskurðum eða öðrum viðkomandi löggerningum;

- c) að veita ráðleggingar um tilhögun á vinnustað hvað viðkemur fötluðum starfsmönnum, þ. á m. um starfsaðlögun, sérstakt verksskipulag, reynslubjálfun og ráðningar og um setningu starfsstaðla;
- d) að taka vandamál samfara starfsendurhæfingu og ráðningu fatlaðra til umræðu á fundum stéttarféлага og gera meðlimum þeirra grein fyrir vandamálum og möguleikum í sambandi við endurhæfingu og ráðningu fatlaðra með útgáfustarfsemi og námskeiðahaldi.

VII. KAFLI

FRAMLAG FATLAÐRA OG SAMTAKA ÞEIRRA TIL UPPBYGGINGAR STARFSENDURHÆFINGARÞJÓNUSTU.

38. Til viðbótar þátttöku fatlaðra, fulltrúa þeirra og samtaka, sem vísað er til í 15., 17., 30., 32. og 33. gr. þessarar tillögu, ættu aðgerðir sem miða að því að veita fötluðum og samtökum þeirra hlutdeild í uppbyggingu endurhæfingarþjónustu að taka til:

- a) hvatningar fatlaðra og samtaka þeirra til að byggja upp starfsemi í samfélaginu sem miðar að því að endurhæfa fatlaða til starfa í þeim tilgangi að glæða atvinnumöguleika þeirra og auðvelda þeim að aðlagast eða enduraðlagast samfélaginu;
- b) ríkisaðstoðar, eftir því sem við á, til þess að efla þróun samtaka fatlaðra og samtaka fyrir fatlaða og auka afskipti þeirra af starfsendurhæfingu og vinnumiðlun, einnig aðstoðar í gerð þróunaráætlana í sambandi við sjálfsbaráttu fatlaðra.
- c) viðeigandi aðstoðar ríkisvaldsins við þessi félagasamtök til skipulagningar kennsluáætlana sem sýna jákvæða mynd af getu fatlaðra.

VIII. KAFLI

STARFSENDURHÆFING SAMKVÆMT ALMANNATRYGGINGAKERFI.

39. Við framkvæmd ákvæða þessarar tillögu ættu aðildarríki ennfremur að fara eftir ákvæðum 35. gr. Samþykktar um lágmark félagslegs öryggis, 1952, 26. gr. Samþykktar um bætur vegna vinnuslysa, 1964 og 13. gr. Samþykktar um örorkubætur, ellilaun og dánarbætur frá 1967, að svo miklu leyti sem þau eru ekki bundin af ákvæðum sem sett hafa verið við staðfestingu þessara gjörninga.

40. Hvenær sem hægt er og við á ættu almannatryggingakerfi að sjá um eða leggja sitt af mörkum til að skipulegga, byggja upp og fjármagna þjálfun, vinnumiðlun, áætlanir um vinnu (þar með talin vernduð vinna) og starfsendurhæfingarþjónustu fyrir fatlaða ásamt endurhæfingarráðgjöf.

41. Þessar áætlanir og aðgerðir ættu einnig að vera fötluðum hvatning til að leita sér vinnu sem með tímanum auðveldar aðgang að hinum almenna vinnumarkaði.

IX. KAFLI

SAMRÆMING.

42. Gera ætti ráðstafanir, að svo miklu leyti sem þurfa þykir, til þess að tryggja að stefna og áætlanir varðandi starfsendurhæfingu séu í samræmi við stefnu og áætlanir í félagslegri og efnahagslegri þróun (þar með taldar vísindarannsóknir og hátækni) hvað varðar stjórn vinnumála, almenna stefnu í atvinnumálum og stöðuhækkanir, starfsþjálfun, félagslega aðlögun, samvinnufélög, almannatryggingar, samstarfsaðila, byggðapróun, smá-íðnað og handiðnað, öryggi og hollustu á vinnustað, bættar aðferðir og skipulag vinnu eftir þörfum einstaklingsins og bættar vinnuáæstæður.